

**TOEKOMSTVISIE
HITLAND**

recreatie naar regionale schaal

CONCEPT EINDRAPPORT
ZONDER ILLUSTRATIES

18 december 2009
docnr. 9788-590

In opdracht van: recreatieschap Hitlandbos

Mentink-procesmanagement bv, Postbus 233, 2640 AE Pijnacker
Tel 015-3615111, mail: secretariaat@bureaumentink.nl

Naam Hitland¹

In de 19e eeuw vestigden steen- en pannenbakkerijen zich langs de Hollandsche IJssel. Een van die steenbakkerijen was gevestigd aan de rand van Noord-Hitland, onder aan de IJsseldijk. De steentjes die in de steenovens gebakken werden, zijn ook wel bekend als de IJsselsteentjes, platte, gele steentjes die nu nog in enkele gebouwen te vinden zijn. Het bakken van deze steentjes was overigens een zeer arbeidsintensief karwei, waaraan ook veel vrouwen en kinderen deelnamen. De klei die nodig was om de stenen te bakken, werd met behulp van karren -getrokken door Shetland pony's- naar de ovens vervoerd. Ook het vervoeren van de gebakken steentjes werd met behulp van deze 'kleine paardensoort' gedaan. De Shetland pony's werden destijds ook wel 'hitten' genoemd. Een "hit" was destijds een bijnaam voor een klein paard. Zodoende heet het gebied nu Hitland!

¹ www.hitland.nl

Geschiedenis van Hitland²

Duizenden jaren geleden was Nederland een gebied dat grotendeels uit water bestond. Na enkele ijstijden en een klimaatverandering stabiliseerde het zeepeil zich in de loop der jaren. Gevolg hiervan was dat een steeds groter deel van Nederland 'droger' werd. Door de jaren heen begon door de vaste begroeiing een vruchtbare laag grond te ontstaan. Zo'n 8000 jaar geleden begon zich in West-Nederland veen te vormen. Hitland werd destijds doorsneden door de Rijn. Tijdens de veenvorming zag het Hitlandse landschap eruit als een groot moeras met natte bossen, meren, rietmoerassen en rivieren. Toen de bodems al een tijdje uit veen bestonden, nam de spiegel van de Hollandsche IJssel (het overblijfsel van de toenmalige Rijn) steeds meer toe. Aangezien nog weinig mensen in het Hitlandgebied leefden, was er geen stevige dijk waardoor de IJssel regelmatig overstromde. Gevolg van deze overstromingen was dat er laagjes rivierklei op de veenbodem werden afgezet. Tegenwoordig is die laag klei 20 tot 80 centimeter dik. Ook de twee Wielen (kleine plassen water, ontstaan door overstromingen en vervolgens blijvend aanwezig) zijn getuigen van vroegere overstromingen. Naarmate de jaren voorbij gingen, leerde de mens steeds meer hoe ze materiaal uit de natuur kon benutten. In grote delen van Nederland begon men enkele eeuwen geleden veen af te graven om er turf van te maken. Deze turf werd gebruikt als brandstof. Toen men er achter kwam dat ook in het Hitlandgebied veen in de grond zat, begon men aanvankelijk ook hier met afgraven. Al snel kwam men er achter dat de kwaliteit van het veen in Hitland, namelijk bos- en rietveen, te laag was om grootschalig te gaan afgraven. Van de schaarse plekken in Hitland, waar wel veen is afgegraven, zijn de drie veenputten stille getuigen.

Toen men er achter kwam dat Hitland geen goede veenkolonie zou vormen, werd begonnen met akkerbouw. Ook voor deze vorm van landbouw bleek de ondergrond ongeschikt, met name omdat zij te vochtig was. Om de grond van Hitland voor menselijke activiteiten aantrekkelijker te maken, werd overgegaan tot ontwatering van het gebied. Dit gebeurde aanvankelijk vanaf de 's-Gravenweg en vanaf de -toen nog natuurlijke- dijk aan de Hollandsche IJssel.

Tijdens de ontwatering steeg de waterstand van de IJssel. Tegelijkertijd daalde de bodem van het Hitlandgebied door inklinking van het veen. Gevolg van de gestegen waterstand was dat de natuurlijke lozing van water in de IJssel erg riskant werd. Even werd het zelfs zo link, dat er kleikaden moesten worden aangelegd, als tijdelijke noodoplossing. Later werden er degelijke dijken aangelegd, die vandaag de dag nog steeds stand houden. De ontwatering gebeurde destijds met molens. Toen de grond uiteindelijk droog genoeg was, bleek dat deze eigenlijk nog steeds ongeschikt voor akkerbouw! Het veen was namelijk te veel ingeklonken. Sindsdien is de nadruk op veeteelt komen te liggen, een vorm van landbouw die vandaag de dag nog steeds een grote oppervlakte van het gebied inneemt. De weilanden werden in eerste instantie onder de boeren verdeeld via slagenverkaveling (veel, lange en smalle weilanden). Maar door de inefficiëntie hiervan is men later overgegaan op ruilverkaveling (het ruilen van land voor efficiëntere bewerking). In de jaren na de opkomst van de veeteelt zijn ook de molens vervangen door elektrische gemalen.

De laatste decennia heeft de mens steeds meer behoefte gekregen aan ontspanning. Een vorm van ontspanning is recreatie. Een deel van het gebied is daarom omgevormd tot natuur- en recreatieterrein.

² www.hitland.nl

INHOUDSOPGAVE

1.	Veranderingen nodigen uit voor de Toekomstvisie	7
2.	Hitland in regionale beleidscontext	9
3.	Analyse	15
3.1	Recreatie	15
3.2	Agrarisch open middengebied	19
3.3	Organisatie	24
3.4	Kosten beheer	28
3.5	Public Relations & Marketing	32
4.	Denkrichting	33
4.1	Denkrichtingen	34
4.2	Keuze	35
5.	Visie	37
5.1	Ruimtelijk perspectief	37
5.2	Recreatie	38
5.3	Open middengebied	39
5.4	Bestuurlijk/financieel	40
5.5	Organisatorisch	42
6.	De uitvoeringstrategie	45

Bijlage 1: samenstelling begeleidingsgroep

Bijlage 3: algemene recreatieopgave

Bijlage 3: kleinschalige recreatiemogelijkheden

Bijlage 4: voorbeeld opdrachtformulering en samenstelling van de gebruikersgroep

Bijlage 5: agrarische beheermodel en bedrijfstypen

Bijlage 6: gebiedsdoelen open middengebied

Bijlage 7: structureel beheer open middengebied

Bijlage 8: wijzigingen gemeenschappelijk regeling Hitlandbos

Bijlage 9: gebruikte bronnen

1. VERANDERINGEN NODIGEN UIT VOOR DE TOEKOMSTVISIE

Het recreatieschap Hitlandbos ziet zich geconfronteerd met tal van ontwikkelingen in en rondom Hitlandbos. Het recreatiegebied Hitland staat onder druk. Dit is alleen niet direct zichtbaar of altijd merkbaar. Zowel ruimtelijke, beheersmatige, economische, bestuurlijke, juridische en organisatorische ontwikkelingen nopen het recreatieschap na te denken over de toekomst van het Schap. De realisatie van het recreatiegebied dateert uit de begin jaren '80. Met de inzichten en recreatiebehoeften van destijds is het gebied in ruim een decennium aangelegd. Nu bijna drie decennia na de start van de realisatie is de omgeving en de maatschappij veranderd en de veranderingen zullen zich in een steeds sneller tempo de komende decennia doorzetten.

Het Schap neemt haar verantwoordelijkheid voor het buitenstedelijk groen dat het Schap in beheer heeft en geeft daarmee de richting aan voor de komende jaren. Beheren betekent namelijk ook ontwikkelen, zoals besturen ook vooruit zien is. Hitlandbos is in potentie een mooi gebied dat een belangrijke functie kan vervullen binnen het regionaal recreatienetwerk. Het is daarom de hoogste tijd na te denken over de toekomst. Het is tijd voor een visie en vergezichten, nieuwe (verdien)modellen, veranderende besturingstructuren en slimme praktische oplossingen. Tijd om een samenhangende visie op te stellen en voor te sorteren op de toekomst. Dit is vastgelegd in deze eerste Toekomstvisie van het Schap. Want wie in staat is te veranderen, kan een aantal stappen voorwaarts zetten!

De vraag

Het opstellen van een toekomstvisie voor een recreatieschap lijkt in eerste instantie een vrij heldere en eenvoudige opgave. Maar gezien het veranderende en zeer zeker ook complexe bestuurlijke krachtenveld, de veranderende samenleving, de ontwikkelingen in de recreatiebehoefte, de regionale ruimtelijke opgave, de concrete juridische, financiële en organisatorische vraagstukken en de interdependentie tussen al deze onderwerpen, is de opgave betrekkelijk ingewikkeld. Gekozen is daarom voor een strategische toekomstvisie op hoofdlijnen.

Het Schap erkent dat er diverse redenen zijn om over de toekomst na te denken. Met name op het gebied van de landbouw in het landelijk gebied, het openbaar bestuur en de planologie zijn ontwikkelingen gaande of komende die een visie van het Schap vereisen. Ten aanzien van de landbouw is de situatie continue in beweging. De gemiddelde bedrijfsgrootte is onvoldoende geworden voor een gezonde bedrijfsvoering. Aan de andere kant ziet het Schap dat de maatschappelijke waarde van het agrarisch landschap toeneemt. Om te voorkomen dat andere functies in het open middengebied zich kunnen gaan vestigen, wil het Schap een duidelijk perspectief voor dit gebied neerleggen. De vraag is welk perspectief er is voor de agrarische functie in dit gebied en tegen welke kosten.

De gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel gaat op 1 januari 2010 fuseren met een tweetal buurgemeenten. Voor het recreatieschap Hitland heeft dit niet direct gevolgen, maar indirect zijn wel tal van zaken die eens kritisch tegen het licht moeten worden gehouden. Naast een verdeling van het exploitatietekort op basis van het inwonersaantal dat door de fusie natuurlijk wijzigt, zijn ook onderwerpen als een mogelijke deelname aan het financieel koepelschap, de zelfstandigheid van het recreatieschap Hitland op termijn en bestuurlijke aansturing van het Schap in het kader van de Wet dualisering van gemeentebesturen onderwerpen die een uitspraak op hoofdlijnen vragen. Daarbij komt dat in de gemeenschappelijke regeling is aangegeven dat de juridische zeggenschap is overgedragen aan het recreatieschap. Dit heeft in het recente verleden geleid tot een vervelende kwestie. De vraag is dan ook legitiem of de gemeenteschappelijke regeling uit 1973 met een bijstelling in 1998 nog een adequaat kader biedt voor het opereren van het Schap.

Tal van ruimtelijke ontwikkelingen in de Zuidplas en omgeving betekenen dat er meer druk komt op de overgebleven groengebieden. Nieuwe groen/recreatiegebieden zijn wel gepland maar zullen pas op middenlange termijn zijn gerealiseerd. Het recreatieschap acht het wenselijk om te komen tot een verbetering van de routestructuren met de overige groengebieden. Al deze vragen hebben geleid tot de noodzaak voor het Recreatieschap Hitlandbos om zowel qua bestuurlijke organisatie als haar doelstelling te oriënteren op deze ontwikkelingen en wellicht opnieuw te positioneren.

Verantwoording

Deze eerste Toekomstvisie is vastgesteld door het Algemeen Bestuur van het recreatieschap Hitland. De toekomstvisie is grotendeels tot stand gekomen door interviews met diverse partijen die nauw betrokken zijn bij het gebied. Gesproken is met vertegenwoordigers van de provincie Zuid-Holland, Waterschap, programmabureau Groene Hart, Groenservice Zuid-Holland, Staatbosbeheer, de Golfvereniging en medewerkers van de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel en van het Schap. Daarnaast is voor het opstellen van de toekomstvisie gebruik gemaakt van externe expertise: Jan Buijs Agro Advies en Rijp voor Groen: één perspectief ontbrak echter en dat is die van “de gebruiker”. Dit is een gemis omdat juist de gebruiker veelal goed kan verwoorden wat de (veranderde) recreatieve behoefte is en praktische oplossingen kan aangeven. Een gebruikersonderzoek is niet voor handen. De tijdsperiode van het opstellen van de visie was te kort om onderzoek te doen. De begeleidinggroep (Bijlage 1) is gedurende het proces vier keer met het externe bureau dat de toekomstvisie heeft opgesteld, bijeen geweest.

De leeswijzer

Het recreatiegebied Hitland ligt in een dynamische en complexe omgeving. Niet alleen ruimtelijk, maar zeer zeker ook in bestuurlijke zin. In hoofdstuk 2 is daarom uitgebreid stilgestaan bij de beleidsmatige context van Hitland. De provincie is een belangrijke speler als het gaat om de beleidmatige c.q. programmatische invulling ten aanzien van de recreatie. Het provinciale beleid kan dus bepalend zijn voor de positie en reikwijdte van opereren voor het recreatieschap Hitlandbos. In hoofdstuk 3 is aan de hand van een aantal onderwerpen de vraagstelling geanalyseerd, richtingen zijn verkend en de meest belangrijke opgaven voor het Schap zijn benoemd. Om de oplossingen voor de opgaven in een visie te vertalen is eerst een aantal denkrichtingen in hoofdlijnen beschreven in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk is ook aangegeven dat een toekomstvisie geen statisch plan is, maar een visie die voldoende flexibiliteit moet bieden om in te spelen op nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen in de toekomst. Hoofdstuk 5 bevat de kern van de toekomstvisie. Op tal van onderwerpen is in dit hoofdstuk de visie van het Schap verwoord. Tot slot is in hoofdstuk 6 de uitvoeringsstrategie opgenomen en is antwoord gegeven op de vraag wat er op korte termijn moet gebeuren en wat er op langere termijn kan of moet plaatsvinden.

2. HITLAND IN REGIONALE BELEIDSCONTEXT

Het recreatiegebied Hitland staat niet op zichzelf. Hitland is aangelegd als een buitenstedelijk recreatiegebied met een regionale betekenis. Diverse andere partijen zijn betrokken of hebben vanuit hun verantwoordelijkheid een visie of beleid geformuleerd die indirect of direct invloed heeft op het functioneren van het recreatiegebied of het recreatieschap zelf. Dit geldt vooral voor de provincie die als sturende partij voor het groen/recreatiebeleid opereert. In dit hoofdstuk is het beleid/de visie van de diverse overheden in hoofdlijnen beschreven. Te beginnen natuurlijk met de beide betrokken gemeenten.

Capelle aan de IJssel

Het recreatiegebied Hitlandbos ligt maar voor een zeer klein deel binnen de gemeentegrenzen van Capelle aan den IJssel. Alleen een strook langs het bebouwde gebied van Hitland noord valt binnen de gemeente. Het belang van Hitland voor de gemeente is daardoor niet minder. Capelle aan den IJssel is grotendeels verstedelijkt en heeft geen buitengebied. Weliswaar zijn de wijken groen van opzet en is het Schollebos van die omvang dat het een goede functie heeft in de opvang van de recreatiebehoefte (meer stedelijke). Desondanks is Hitland het enige buitenstedelijke recreatiegebied dat rechtstreeks bij de bebouwde kom van Capelle aan den IJssel ligt. In de nabijheid zijn nog de Rottemeren, andere zijde van de A20, en het Kralingsebos, andere zijde van de A16. Capelle aan de IJssel heeft geen specifiek beleid/visie voor Hitlandbos neergelegd in de structuurvisie. Het enige dat wordt genoemd dat van belang is, is dat de gemeente onderzoek wil doen naar een extra oeververbinding naar de Krimpenerwaard. Een extra recreatieve aansluiting versterkt de positie van Hitland als schakel in het regionaal recreatienetwerk.

Nieuwerkerk aan den IJssel

Het leeuwendeel van het recreatiegebied Hitlandbos valt binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel. Het stedelijk gebied van de gemeente wordt gekenmerkt door een rustig en kleinschalige opzet met dorpse uitstraling. Behoud van het landelijke karakter van de gemeente staat voorop. Nieuwerkerk aan den IJssel wil een eigen ruimtelijke identiteit behouden door in te zetten op het behoud van groene ruimtes tussen de kern en het omliggende stedelijke gebied. In de structuurvisie wordt gesproken over het in stand houden van een groene buffer tussen Capelle aan den IJssel en Nieuwerkerk aan den IJssel. Doel hiervan is het realiseren van een sterk raamwerk waarmee de identiteit van het gebied wordt vastgelegd en waardoor nieuwe ruimteclaims worden geweerd. Het raamwerk bestaat uit ecologische verbindingen (voor water-, moeras- en bossoorten) tussen het Rottemereengebied en Hitland en een aantal langzaamverkeersverbindingen (wandel- en fietspaden). De gemeente zet hiermee duidelijk in op de realisatie van de Groene Zoom. Voor het gebied Hitland is geen specifiek nieuw beleid neergezet. Gesteld is dat de herinrichting van het Hitlandbos grotendeels is afgerond. Het gemeentelijke beleid is erop gericht de recreatieve functies van het gebied Hitland te behouden en te versterken. Aan het versterken wordt verder geen richting gegeven. Ten aanzien van het recreatiecentrum Hitland kiest de gemeente niet voor legalisatie van de permanente bewoning. Het vigerende bestemmingsplan Hitland, in combinatie met de begripsbepalingen, verbieden het permanente gebruik van stacaravans en recreatiewoningen. De gemeente zal handhavend gaan optreden.

Regio

In en in de nabijheid van het gebied speelt zich een bijzonder project af: De Hollandsche IJssel. Het Hollandsche IJssel project is een samenwerkingsproject tussen rijk, provincie, waterschappen en tal van gemeenten waaronder Nieuwerkerk aan de IJssel en Capelle aan den IJssel. Het beeldkwaliteitplan is een van de projecten. In het beeldkwaliteitplan voor de Hollandsche IJssel zijn de identiteit en de specifieke kenmerken van de Hollandsche IJssel benoemd. De zellingen langs de rivier vormen relatief autonome plekken met een sterk eigen karakter die onderling sterk kunnen verschillen. Het gebied Hitland is in het beeldkwaliteitplan in het bijzonder benoemd als grootste, onbebouwde gebied aan de Hollandsche IJssel en dat bovendien via de Hitlandzone de verbinding legt met de groene gebieden boven Rotterdam. Er is een sterke combinatie met recreatieve functies wenselijk. Ook in combinatie met de werkhaven.

De provincie Zuid-Holland

De provincie speelt een belangrijke rol als het gaat om de zorg voor de kwaliteit van de leefomgeving en de regio voor het buitenstedelijk groen. In twee documenten is het beleid op het buitenstedelijk groen in hoofdlijnen vastgelegd: het ontwerp provinciale structuurvisie³ en in het eindrapport verkenning visie beheer groene ruimte⁴. Ondanks dat het recreatiegebied Hitlandbos in deze stukken niet direct wordt genoemd, zijn voldoende aanknopingspunten voor het Schap om uitgebreid bij deze toekomstvisie stil te staan bij het provinciale kader. Een van de belangrijke zaken is dat Hitland onderdeel is van het Groene Hart.

Provinciale structuurvisie

De ambitie van de provincie is om van Zuid-Holland een internationaal concurrerende, innovatieve en duurzame topregio zijn. De centra van Rotterdam, Den Haag en de Greenports moeten uitgroeien tot aantrekkelijke internationale toplocaties voor de economische clusters, ingebed in een stedelijke economie met hoogwaardige culturele, educatieve, recreatieve en onderzoeksvoorzieningen. Recreatie(gebieden) wordt als integraal onderdeel gezien van een aantrekkelijke leefomgeving.

Van belang is dat de provincie concludeert dat in Zuid-Holland relatief weinig groen in of rondom het stedelijk gebied is. Er zijn te weinig gebieden waar bewoners uit stedelijke gebieden voor hun buitenrecreatie terecht kunnen. De provincie concludeert ook in de structuurvisie dat het beschikbare aanbod deze vraag⁵ niet kan accommoderen. Ondanks investeringen de komende decennia in nieuwe groen/recreatiegebieden, circa 5.000 hectare, blijft er een tekort aan groene ruimte om te fietsen en wandelen. Dit tekort is geraamd op circa 30.000 hectare. Daarnaast erkent de provincie dat het buitenstedelijk groen dat in de afgelopen decennia is ontwikkeld en nu wordt beheerd, zoals Hitlandbos, nu vaak verrommelt en weinig uitnodigend zijn. Tegelijk ziet de provincie dat sociaal-maatschappelijke behoeften veranderen. De provincie wil mede daarom investeren in bestaande recreatiegebieden en deze herinrichten.

In de landelijke gebieden in de stedelijke invloedssfeer wil de provincie een samenhangend stelsel van landschappen, natuur- en recreatiegebieden en groenblauwe verbindingen realiseren, onder de naam landschappelijk netwerk Zuid-Holland. Zes waardevolle landschappen in de stedelijke invloedssfeer krijgen de status provinciaal landschap. Hitland valt daar niet onder, maar in de omgeving zijn dat wel Bentwoud-Rottemeren en IJsselmonde. Ook de grote natuur- en recreatiegebieden nabij de stad buiten de provinciale landschappen maken deel uit van het landschappelijk netwerk. Het stelsel wordt ten slotte gecompleteerd door een samenhangend netwerk van groenblauwe verbindingen en de grote stedelijke parken. Deze status is bedoeld om de gebieden te beschermen en te ontwikkelen als recreatief aantrekkelijke en economisch duurzame landschappen met verbrede landbouw. Hitlandbos wordt hierbij niet benoemd, maar zou eigenlijk als zondanig beschouwd moeten worden. Het Nationaal Landschap Groene Hart, neemt natuurlijk een belangrijke plaats in, in het gehele beleid van de provincie. Hitlandbos valt binnen het werkingsgebied van het Groene Hart.

³ Vastgesteld door Gedeputeerde Staten 22 september 2009, vrijgegeven door de gezamenlijke Statencommissies op 28 oktober 2009

⁴ Een bestuurlijke verkenning. De notitie is besproken in GS, maar is niet vastgesteld

⁵ 80% van de wandeltochten vindt plaats binnen tien kilometer van de woning en 90% van de fietsdagtochten vindt plaats binnen vijftien kilometer

Aanknopingspunten voor Hitland zijn met name te vinden vanuit het programma "Recreatie om de stad programma 2e fase". Een deel van deze opgave na 2013 is al benoemd en bestuurlijk vastgelegd in het PMJP. Naast het afronden van de huidige opgave is de nieuwe opgave (kwaliteitsverbetering, uitbreiding of herstructurering bestaande recreatiegebieden, aanpak barrières) te bepalen in relatie tot de ontwikkeling van een goed functionerend landschappelijk netwerk. Omdat het tekort aan kwalitatief groen in de nabijheid van stedelijke gebieden niet op korte termijn is opgelost, zullen dus ook bestaande recreatiegebieden bekeken worden met als achterliggende gedachte welke "winst is te behalen". Voor de opgave is echter nog geen financiële dekking door het Rijk voorzien.

Landbouw

Het agrarisch middengebied maakt deel uit van het werkingsgebied van het Schap. In de ontwerp structuurvisie is gesteld dat de provincie zich wil inzetten voor het behoud van leefbaarheid en economische vitaliteit van het landelijk gebied en versterking van de ruimtelijke kwaliteit van het landschap en de (bio)diversiteit. De opgave is het landschap in Zuid-Holland met alle kernkwaliteiten gebiedsgericht te versterken. Het beleid is grotendeels gericht op het karakteristieke veenweide landschap, zoals dat ook in Hitland aanwezig is. De provincie schept voorwaarden om de landbouw als belangrijkste drager van de landschappelijke kernkwaliteiten (economisch) duurzaam en vitaal te houden. Enerzijds door in te spelen op een toenemende verzilting of maatregelen te nemen om bodemdaling af te remmen. Anderzijds door te zoeken naar aanvullende economische dragers die passen bij de kernkwaliteiten van het landschap en stedelijke betrokkenheid. Kansrijke mogelijkheden zijn onder meer (verblijfs)recreatie, streekeigen producten, groenblauwe diensten, educatie en zorg. Ook agrarisch natuur- en landschapbeheer dragen bij aan stedelijke wensen voor een afwisselend landschap waarin wat te zien valt. Innovatie en structuurversterking in de landbouw blijven noodzakelijk, mits rekening wordt gehouden met kernkwaliteiten van landschap en de zorg voor bijvoorbeeld weidevogels. Verbreding is een bewuste keuze in de bedrijfsvoering. Verdere professionalisering biedt kansen voor rendabele bedrijven. Het beleid van de provincie biedt ruimte voor verbreding onder dezelfde voorwaarden als hiervoor genoemd. Onder voorwaarde dat de gebouwen voldoende geconcentreerd zijn gelegen en er wezenlijk aandacht is besteed aan landschappelijke inpassing en situering, staat het ruimtelijk beleid nieuwe bedrijfsgebouwen en uitbreiding van bestaande bedrijfsgebouwen niet in de weg. De schaalvergroting in oppervlakte biedt ook mogelijkheden om een deel van het areaal extensiever te gebruiken. Voorwaarde is dat het aandeel extensiever te gebruiken percelen en de ligging daarvan zodanig is dat het een rendabele bedrijfsvoering niet in de weg staat.

Visie beheer

De visie beheer is een eerste verkenning van de (veranderende) rol van de provincie Zuid-Holland bij het beheer en onderhoud van het buitenstedelijk groen. Ondanks dat niet of nauwelijks een bestuurlijke noch financiële relatie bestaat tussen de provincie en het recreatieschap Hitland is het wel van belang om de visie en het beleid van de provincie op dit punt van dichtbij te volgen. Immers Hitland is ooit aangelegd met een regionaal doel en met rijk/provinciale middelen. De provincie is zowel bestuurlijk als ook financieel betrokken bij vele reactiegebieden⁶ in de provincie.

De hoofdlijnen van de verkenning zijn eenvoudig: de provincie wil zich beperken tot de beleidspaling en gebiedsregie. Het beheer en ontwikkelen van recreatiegebieden wil de provincie overlaten aan andere (lokale) partijen. Daarbij streeft de provincie naar grotere gebiedseenheden, dan nu het geval is. Het recreatiegebied Hitland wordt niet genoemd bij de samenvoeging van huidige gebieden tot grote gebiedseenheden. Deze grotere gebiedseenheden kunnen rekenen op actieve steun van de provincie. Financiering voor de overige gebieden, zoals Hitland dus, is in principe een lokale verantwoordelijkheid. Ten aanzien van de Groenservice Zuid Holland waar Hitland enkele diensten van afneemt, stelt de provincie dat deze meer op afstand dient te worden ingezet. De opdracht is nu om verkenning visie beheer groene ruimte verder te vertalen in een beleidsplan groene ruimte. Het is niet te verwachten dat dit plan op korte termijn verschijnt.

⁶ De provincie Zuid-Holland neemt deelt in 12 recreatieschappen, waaronder de Rottemeren en het Financieel Koepelschap buitenstedelijk groen. In totaal besteedt de provincie jaarlijks circa 5.7 miljoen euro aan het beheer en onderhoud van circa 8000 hectare buitenstedelijk groen waarin zijn via een gemeenschappelijke reling in participatie.

Groene Hart

Het gehele gebied van Hitland maakt onderdeel uit van het Groene Hart. Naast de ecologische, landschappelijke en agrarische betekenis van het Groene Hart, heeft het Groene Hart ook een belangrijk economisch aspect. De grote steden van de Randstad moeten concurreren op een mondiale markt van metropolitane regio's. Eén van de belangrijkste condities is de aanwezigheid van een landelijk, recreatief gebied in de onmiddellijke omgeving van de grote steden.

Het grootste probleem is het waterbeheer. Als daar niet een duurzame oplossing voor komt, zullen de kosten steeds verder stijgen en is er geen toekomst voor de veehouderij en de akkerbouw. Dit geldt zeker ook voor Hitland. Het Groene Hart kent een Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013. De bodemdaling en daarmee gepaard gaande waterproblematiek spelen een eminente rol in het veenweide gebied. Deze problematiek heeft consequenties voor de landbouw. Maar agrarische bedrijven zijn de belangrijkste beheerders van de karakteristieke veenweiden en droogmakerijen. Het Groene Hart kan de grondgebonden landbouw niet missen, niet als steunpilaar voor de economie van het landelijk gebied en evenmin als beheerder van het landschap. Het is daarom van belang binnen het Groene Hart beleidscondities te scheppen voor agrarische ontwikkelingsstrategieën die een toekomstperspectief bieden. De grondgebonden veehouderij kan plaatselijk te maken krijgen met veranderende productieomstandigheden. Handhaving en ontwikkeling van de landbouwfunctie wordt versterkt door te investeren in een betere verkaveling, terwijl het waterbeheer meer ruimte moet laten voor heterogeniteit in droogleggingen. Dit vraagt om diversiteit in landgebruik van pure melkveehouderij tot combinaties van melkveehouderij met natuurbeheer in gebieden die wat natter blijven, zo stelt het programmabureau Groene Hart. Een aantal icoonprojecten is benoemd. Deze projecten zijn gebiedsgericht. Een van de icoonprojecten is gelegen in de Krimpenerwaard, gelegen aan de andere zijde van de Hollandsche IJssel. In de Krimpenerwaard wordt gesproken over de verbetering van de landbouwstructuur en over de aanleg van natuur. Hitland kent in die zin dezelfde problematiek en kan wellicht lering trekken of aansluiting krijgen bij dergelijke programma's. In het Veenweidepact zijn uiteindelijk met 15 partijen afspraken gemaakt over de duurzame toekomst van de landbouw in de Krimpenerwaard. Deze afspraken gaan over de inrichting van het landelijk gebied en zijn bedoeld om het waardevolle agrarische cultuurlandschap en de daarbij behorende natuurwaarden te behouden en te ontwikkelen. Een belangrijke voorwaarde daarbij is om verdere bodemdaling zoveel mogelijk te beperken en een goed waterbeheer mogelijk te maken.

Het Groene Hart heeft ook een recreatieve betekenis voor de inwoners van de Randstad. Naarmate de bevolking veroudert, is er meer behoefte aan recreatiegebieden in de omgeving van de steden. Het Groene Hart is daarvoor uitermate geschikt en dat leidt weer tot nieuwe economische dragers in het gebied. De visie van de gezamenlijke provincies die het programmabureau van het Groene Hart formeren, stelt dat het noodzakelijk is om te investeren in de toegankelijkheid van het landschap voor toeristen en recreanten. De historische landschapslijnen (houtkaden, tiendwegen, jaagpaden, boezemkaden en andere) bieden uitgelezen kansen om een fijnmazig netwerk tot stand te brengen van routes voor recreatief, langzaam verkeer. Essentieel voor het functioneren van het recreatief routenetwerk zijn goede verbindingen met het stedelijk gebied, bijvoorbeeld via waterlopen, dijken, lanen en parken. Bij gebiedsgerichte projecten in het Groene Hart vormen recreatieve routes een vast onderdeel. Dit moet uiteindelijk leiden tot een recreatief routenetwerk door het Groene Hart. Ondanks de bescheiden omvang van Hitland binnen het Groene Hart, sluiten tal van opgaven aan bij hetgeen zich in Hitland afspeelt.

Het Groene Hart moet meer zijn dan een ruimtelijk concept. Daarom is het programma bureau gestart met een brede communicatie onder de noemer Merk en Marketing. Diverse uitingen moeten bijdragen aan een betere bekendheid van de (recreatieve) mogelijkheden van het Groene Hart. Zo brengt het bureau wekelijks een digitale nieuwsbrief.

Rijksbeleid

Op dit moment is het vigerend rijksbeleid de Vijfde nota ruimtelijke ordening. Het recreatiegebied Hitland ligt binnen de begrenzing van het nationaal landschap. Het Groene Hart-beleid is erop gericht om enerzijds de concurrentiepositie van de Randstad te versterken en anderzijds het milieu en de leefbaarheid in de Randstad veilig te stellen. Het Groene Hart heeft in dat verband een essentiële functie als groene buffer en grootschalig open en agrarisch gebied tussen grote stedelijke concentraties. Op een lager schaalniveau heeft het plangebied een belangrijke buffer- en recreatiefunctie tussen enerzijds het Rottemerengebied en de Krimpenerwaard en Nieuwerkerk en Capelle aan den IJssel anderzijds. Het plangebied vormt op de PKB-beleidskaart Nationaal Landschap Groene Hart een aandachtsgebied voor de bereikbaarheid en toegankelijkheid van het Groene Hart.

3. ANALYSE

In de komende paragrafen is aan de hand van een aantal thema's een nader beeld geschetst van het Hitland. Niet alleen het gebied en het functioneren ervan, maar ook de organisatorische en financiële zijde zijn nader tegen het licht gehouden. Dit beeld leidt tot een aantal opgaven die input geven voor de visie.

3.1 Recreatie

Het recreatiegebied Hitlandbos is gelegen tussen de bebouwde kernen Nieuwerkerk aan den IJssel en Capelle aan den IJssel. Het recreatiegebied Hitlandbos is niet één recreatiegebied, het bestaat eigenlijk uit vier deelgebieden. De vier onderdelen zijn zeer verschillend: Hitlandbos Zuid tegen Capelle aan den IJssel; het open agrarische middengebied; de golfbaan en Hitlandbos Noord, het noordelijke deel tegen Nieuwerkerk aan den IJssel.

De omvang van het openbare recreatiegebied is circa 200 hectare. Het openbare gebied kent verschillende landschappen: bos, moeraslandschap, veenweide en grasland. In het gebied zijn ook een paar specifieke elementen uit het verleden terug te vinden, zoals veenputten, wielen afwateringsslootjes en de steenovens.

De vier gebieden hebben ieder een geheel eigen karakter, beleving en gebruik. Hitland Noord kenmerkt zich door bos, afgewisseld met (lig-)weiden. Diverse wandel- en fietspaden zijn aanwezig. In dit gebied ligt ook een ruitroute, die aansluit bij de manege die ook hier ligt. De natuurbaan wordt gecombineerd met een (onverhard) evenemententerrein. Deze wordt overigens maar nauwelijks gebruikt. In Hitland-Noord bevinden zich tevens twee wielen. Deze wielen liggen tegen de IJsseldijk aan. Wielen zijn kleine waterplassen, ontstaan tijdens een van de vroegere overstromingen van de IJssel. De twee plasjes zijn inmiddels een leefgebied voor talloze veelvoorkomende en zeldzame planten- en diersoorten. Door de jarenlange ophoping van dood waterplantenmateriaal, zijn de plasjes wel wat ondieper geworden. Daarom noemt men ze tegenwoordig ook wel 'verlandingsplassen'. Ecologisch zijn deze wel interessant.

In Hitland Noord bevinden zich ook de steenovens. In de 19e eeuw vestigden steen- en pannbakkerijen zich langs de Hollandsche IJssel. De steentjes die in de steenovens gebakken werden, zijn ook wel bekend als de IJsselsteentjes, platte, gele steentjes die nu nog in enkele gebouwen te vinden zijn. De fabriek bestond uit vier ovens, waarvan er nu nog slechts 1 in redelijke staat verkeert, wordt gerestaureerd en een nog onbekende herbestemming krijgt. De steenovens kunnen vanuit historisch perspectief een recreatieve meerwaarde krijgen voor het gehele gebied. Onlangs is een landschappelijke visie voor de Steenovens Klein-Hitland en omgeving opgesteld. Dit om de herbestemming van de steenovens in zijn landschappelijke context te belichten.

In Hitland Zuid is het bos opener dan in Hitland Noord. Hoge boompertijen worden afgewisseld met lage bosschages. Meest bijzondere deel van Hitland Zuid zijn de moeraspartijen, meertjes met hoge rietkragen waartussen knuppelpadjes zijn aangelegd. Hier bevindt zich ook het vogelrustgebied. Honden zijn verboden in dit vogelrustgebied. In dit deelgebied zijn ook ligweiden, met picknickplaatsen. Kanoën is mogelijk in Hitland Zuid. In de zomerperiode is het mogelijk om bij golfbaan Hitland kano's te huren. Hiervan wordt nauwelijks gebruik gemaakt. Daarbij moet worden opgemerkt dat het ook niet duidelijk is dat deze mogelijkheid er is. Ook is een Jeu de boules In Hitland Zuid aanwezig. Deze is echter in zeer slechte staat van onderhoud en wordt niet gebruikt.

Het agrarische middengebied is in principe voor routegebonden recreatie interessant. Mooi open en aantrekkelijk landschap, met vogels en rietkragen, met aan de horizon als contrast de bebouwing. Het recreatieaanbod in het middengebied is echter vrij beperkt. Vooral fietsers kunnen genieten van het fietspad tussen het noordelijke en zuidelijke deel van Hitland. Dit hoofdpad dwars door het open middengebied is theoretisch wel te bewandelen, maar de afstand is flink en mogelijkheden om van het hoofdpad af te wijken zijn niet aanwezig. Voor

wandelaars is de maaswijdte van de paden groot. Zeker als het gaat om het open middengebied. Rondwandelingen door het gehele gebied zijn er eigenlijk niet. Alleen het middenpad door het agrarisch gebied is voor recreatief gebruik geschikt. Rondwandelingen zijn alleen mogelijk als ook de Hollandsche IJsseldijk of de 's Gravenweg wordt gebruikt. Deze zijn voor de wandelaar op zich wel aantrekkelijk, maar de openbare weg moet worden gebruikt. Ommetjes of doorsteken voor de wandelaar ontbreken vrijwel geheel. In 2009 is een paardenroute langs het fietspad aangelegd.

Het vierde deelgebied is de Golfbaan. Golfbaan Hitland bestaat uit een volwaardige 18 holesbaan met A-status, een 9 holes par 3-baan en diverse oefenfaciliteiten. Het is een van de weinige openbare golfbanen van Nederland. De Golfbaan is goed onderhouden en gericht op actieve sportbeleving. De golfbaan vormt een zelfstandig gebied en is na sluitingstijd afgesloten door hekken.

Het recreatiegebied Hitland is redelijk goed bereikbaar per auto en fiets. Op meerdere punten kan het gebied bereikt worden en is over het algemeen goed aangegeven via ANWB borden. De hoofdentrees zijn goed bereikbaar via de noord-westzijde van het gebied. Via de Hollandsche IJssel is het gebied minder goed benaderbaar als het gaat om de auto. Dit levert overigens geen probleem op. Voor de fietsers bestaat met name vanuit de richtingen Nieuwerkerk en Capelle aan den IJssel een aantal mogelijkheden om het gebied te benaderen. In noord-westelijk richting ontbreekt een volwaardige recreatieve verbinding. Met de ontwikkeling van de Groene Zoom is een dergelijke verbinding te realiseren. Op dit moment is geen uitzicht op een snelle realisatie van de Groene Zoom. De Hollandsche IJssel werpt een natuurlijke barrière op in zuidelijk-oostelijke richting. Alleen door het pontje, halverwege Nieuwerkerk en Capelle aan den IJssel, is de Krimpenerwaard recreatief bereikbaar. Het recreatieschap betaalt mee aan de exploitatie van deze verbinding. Met name aan de zijde van Capelle aan den IJssel is het recreatiegebied voor de wandelaar redelijk goed aangesloten op het stedelijk gebied. Aan de Nieuwerkerkse zijde is dat minder. Dit heeft mede te maken met de stedenbouwkundige structuur, een historisch ontginningslint.

In de nabijheid van Hitland liggen twee openbare vervoershaltes. Het NS station van Nieuwerkerk aan den IJssel en de eindhalte van het Rotterdamse metronet bevinden zich op enkele minuten lopen van het gebied. Deze potentie wordt niet benut tot op heden.

Flora en fauna

Hitland is in eerste instantie een recreatiegebied, maar heeft weldegelijk ook natuurwaarden. In het midden van Hitland zijn diverse weide- en watervogels. De aantallen zijn niet spectaculair. De weidevogels worden enigszins bedreigd door vogels (kraaien/kauwen) uit de bosgebieden. Ook wat betreft de flora in het plangebied zijn geen bijzondere vegetaties aanwezig. De terreinen die in het kader van de herinrichting zijn ingericht als semi-natuurlijk terrein (extensief gebruikte graslanden) of als water- c.q. moerasgebied, zullen zich ontwikkelen in de richting van soortenrijke grasland- en moerasvegetaties. De ingerichte bosdelen van het openbare recreatiegebied zijn soortenarm. Alleen algemene soorten zijn te vinden. De graslanden in het open middengebied zijn in het algemeen ook soortenarm, door een hoge voedselrijkdom en een relatief intensief agrarisch gebruik. De oevers van de wielen langs de Hollandsche IJssel herbergen voornamelijk begroeiingen van voedselrijke milieus. In de veenputten komen plantensoorten van schrale, vochtige milieus voor (waaronder hazezegge en wateraardbei). Op enkele plaatsen zijn veenmosbulten ontstaan met typerende planten. Er komen verschillende verlandingsstadia voor; waar de verlanding het verst is voortgeschreden is berken- en Eizenbroekbos ontstaan.

Toekomstige recreatieve ontwikkelingen

Hitlandbos kent als onderzoeksgebied een handicap: er zijn weinig tot geen recente data over bezoek, bezoekers en hun wensen en waardering over het openbaar recreatiegebied beschikbaar. Om toch een beeld te krijgen van de recreatiebehoefte is gekeken naar kenmerken en wensen van recreanten uit andere onderzoeksbronnen. Hitlandbos is echter vanwege de schaal, de ligging, de opbouw in subgebieden en de landschappelijke geaardheid lastig vergelijkbaar met één ander specifiek recreatiegebied in Zuid Holland⁷. Om uitspraken te

⁷ In de recreatiemonitor die GZH in 2006 heeft laten uitvoeren in een groot aantal Zuid Hollandse, door GZH beheerde, recreatiegebieden is Hitland niet meegenomen. GZH voert in Hitland niet het beheer.

doen over de toekomstige behoefte van de recreant is daarom ook een vergelijkingsbasis gezocht op een ander, hoger, schaalniveau. Het schaalniveau van de Rijksbufferzone⁸, Midden Delfland is een Rijksbufferzone, en levert bruikbare informatie voor deze toekomstvisie voor het recreatiegebied Hitland.

Vrijtijdsgedrag

Het groen om de stad vervult een belangrijke functie voor de recreatie van stedelingen. In algemene zin is te stellen dat de stedeling gemiddeld ongeveer 40 keer per jaar gebruik maakt van het "groen" om de stad dat zich op minder dan 10 kilometer van de woning bevindt. Drie recreatiecategorieën voeren de boventoon in de bufferzones: buitenrecreatie (75%), zelf sporten (15%) en waterrecreatie- en sport (10%). De populairste activiteit binnen de categorie buitenrecreatie is wandelen (40%), op afstand gevolgd door fietsen (20%) en recreëren aan het water (10%). Andere buitenactiviteiten van stedelingen zijn vissen, paardrijden, varen en roeien. De stedelingen in de buurt van bufferzones gaan, vergeleken met stedelingen in andere delen van het land, vaker wandelen en minder vaak recreëren aan het water. Over de gehele linie blijken de actieve, routegebonden vormen van recreatie geliefder dan de stationaire recreatievormen.

De mobiliteit van de recreant is toegenomen in de afgelopen decennia. Dit betekent dat de recreant ook andere gebieden die buiten zijn directe omgeving vallen, bezoekt om te recreëren. De OV-haltes en de redelijke goede ontsluiting per auto bieden voldoende mogelijkheden om deze ontwikkeling te benutten. De maatschappij is ook individueler geworden. De wandeling in het bos op zondag is veel meer verruild voor individuele (sport) activiteiten. Het thema gezond = bewegen is de laatste jaren sterk benadrukt door de overheid. Vele loopverenigingen, Nordic walkingclubs en vele andere initiatieven spelen in op deze ontwikkeling.

De volgende drie factoren beïnvloeden de kwantiteit in de toekomstige recreatievraag het meest:

- De ontwikkeling in de bevolkingsomvang;
 - De verandering in de leeftijdsverdeling (vergrijzing);
 - De voorspelde klimaatveranderingen (toename waterrecreatie koppelen aan wateropgave).
- Recreatiegebieden c.q. bufferzones in West-Nederland kunnen in ieder geval *per saldo* rekenen op een stijgende recreatievraag door een bevolkingsgroei in combinatie met een lichte toename van het aantal ouderen. Momenteel doen de grootste tekorten zich voor in de Noord- en Zuidvleugel. Voor Hitland is uiteraard de Zuidvleugel van belang.

Recreatiemogelijkheden in de omgeving

In de omgeving van Hitland liggen diverse "groengebieden". Deze gebieden zijn nauwelijks recreatief op elkaar aangesloten. Diverse (natuurlijke) barrières zorgen voor een versnippering van de groengebieden. Hitland is, op kaart, nog het best verbonden met het Schollebos in Capelle aan den IJssel. Recreatief is de uitwisseling echter minimaal. Dit omdat deze mogelijkheid nauwelijks bekend is. In regionale recreatieve routekaarten is deze mogelijkheid niet aangegeven. Ook de relatie met de Krimpenerwaard aan de overzijde van de Hollandsche IJssel, ook onderdeel van het Groene Hart, is minimaal. Tussen het Hitland gebied en Ouderkerk aan den IJssel is wel een fiets/voetveer⁹, maar op regionale recreatieve schaal wordt deze mogelijkheid nauwelijks benut. De aansluiting op het Groene Hart is dus minimaal, waardoor Hitlandbos in het Groene Hart deels geïsoleerd is komen te liggen. De Hollandsche IJssel is op zich een recreatief aantrekkelijk element, maar is nu nog vooral een natuurlijke barrière. Dit heeft mede te maken met het feit dat de oversteekbaarheid minimaal is¹⁰. Ten noorden van de A16 ligt het recreatiegebied Rottemeren. Binnen dit recreatiegebied zijn diverse vormen van recreatie mogelijk. Het gebied wordt de komende jaren verder uitgebreid. Deels ligt de Rottemeren binnen de te vormen gemeente Zuidplas.

Een aantrekkelijke verbinding tussen de Rottemeren en Hitland is er niet. Over de A16 is in het verleden wel een recreatieve verbinding¹¹ aangelegd. Maar ook hiervoor geldt dat aan beide

⁸ In dit advies baseren we ons vooral op de gegevens van een studie die in 2008 voor VROM en LNV is uitgevoerd naar aanleiding van een eerdere motie van Van Bochove en Van As in de Tweede Kamer.

⁹ Tussen oktober en april niet op zondag

¹⁰ Veerverbinding alleen bij Moordrecht/Gouderak en drukke verkeersbrug in Capelle aan de IJssel

¹¹ ook voor beperkte waterrecreatie

zijden de aansluiting op het groen niet optimaal is. Tussen Nieuwerkerk aan den IJssel en Capelle aan den IJssel zou de Groene Zoom een belangrijke rol kunnen gaan vervullen in een volwaardige recreatieve verbinding. Oostwaards liggen in de toekomst de groengebieden "Restveen en Waterparel". Het nu nog open polderlandschap richting Moordrecht kent geen recreatieve relatie met Hitland. Vanuit Hitland zijn de gebieden alleen via de dijk van de Hollandsche IJssel op een aantrekkelijke manier te verbinden.

Zwakke punten

In de ontwerpfasen van het recreatiegebied is gekozen voor een inrichting en structuur die aansluiten bij de oude verkaveling en het landschapstype. Dat is landschappelijk gezien fraai en doordacht, maar legt - bij de huidige inrichting en de huidige recreatiebehoefte - beperkingen op aan de recreatieve kwaliteit van het gebied. Nu de ruimtelijke structuur volledig is uitgekristalliseerd (beplanting deels volgroeid) en het recreatieve aanbod tekent van slijtage vertoont, dient binnen de bestaande structuur een recreatief aanbod gecreëerd te worden dat beter aansluit bij de hedendaagse wensen van recreanten/bewoners. Er is onvoldoende keuzevrijheid voor recreanten om een 'eigen' route te maken. Met name voor wandelaars zijn de tracés zonder alternatief te lang. Vanuit verschillende opties is dat tegenwoordig ongewenst:

- Vanuit sociale veiligheid. Men moet een alternatieve weg kunnen nemen als de situatie als onprettig c.q. onveilig wordt ervaren. Ook het vermijden van (al dan niet loslopende) honden is daarbij aan de orde (spinnenweb- versus sneeuwkrystalstructuur);
- Keuzes voor langere respectievelijk kortere wandelingen, al naar gelang gewenste lengte van de wandeling, de sociale context (al dan niet met ouderen, kinderen, rolstoel etc.) en weersgesteldheid (bij regen kort rondje met de hond);
- Huidige wandelpaden zijn qua toegankelijkheid te vergelijken met laarzenpaden; er is weinig onderscheid in droge/comfortabele en ruige/nattere paden;
- De vele sloten en slootjes, de dichte percelen en gebrek aan overzicht, nodigen niet uit om een wandelrondje te maken of zelf een route te creëren. Een puntenmarkering zoals bij fietsknooppunten is een mogelijkheid om wandelmogelijkheden uit te breiden en tegelijk de wandelaar te 'sturen'.

In het openbaar gebied van het recreatiegebied zijn zit- en rustpunten. Het geheel maakt echter een sleetse indruk. Het vandalisme is helaas groot en op verschillende plekken zichtbaar. Dit vergroot het gevoel van welbevinden niet. Vele plekken zijn vervuild, slecht onderhouden en daardoor onprettig om er gebruik van te maken. Prullenbakken ontbreken of afval blijft liggen. Voor regelmatige bezoekers, die voor een blokje om komen is dit minder hinderlijk, maar het schrikt nieuwe bezoekers af. De informatievoorziening in het gebied is minimaal, gedateerd en onvoldoende toegesneden op het gewenste recreatieve gebruik.

Opgaven

- Van groot belang is dat er meer aandacht komt voor de basis gebruikswensen van de recreant. Schoon en veilig zijn daarbij de kernwoorden. Dit betekent meer oog voor detail en verbetering van de inrichting en onderhoud van het gebied;
- Vergroten van de aantrekkingskracht en bruikbaarheid van het gebied. Dit is de legitimatie en bescherming van gebied naar de toekomst toe;
- Verbeteren en het aanleggen van een fijnmaziger routestructuur voor verschillende doelgroepen;
- Betere recreatieve ontsluiting en aansluiting op regionale routestructuren, Groene Hart en daarbij OV-Haltes benutten;
- Meer inzicht krijgen in de recreatiebehoefte van de gebruiker van het gebied (Vraaggericht werken);
- Verbeteren diversiteit recreatief aanbod;
- Vergroot de blik naar buiten en zoek samenwerking met partners;
- Vergroot de herkenbaarheid;
- Wees creatief in het denken, buiten de kaders zijn spannende zaken te ontdekken.

3.2 Agrarisch open middengebied

Binnen het werkingsgebied van het recreatieschap Hitlandbos ligt het zogenoemde open middengebied. Dit gebied kent nog grotendeels een agrarische functie. Tot op heden maakt het open midden gebied geen integraal onderdeel uit van het recreatiegebied Hitland. Dat wil zeggen, het recreatieschap heeft geen (actief) beleid/visie voor dit gebied. In dit open middengebied, circa 200 hectare groot, is een vijftal agrarische bedrijven actief, waarvan er drie daadwerkelijk in het gebied zijn gevestigd. Voor het opstellen van de toekomstvisie is voor het agrarisch middengebied onderzocht wat het perspectief van de agrarische sector in dit gebied is. Hiertoe is onder andere een bedrijfsinventarisatie uitgevoerd op basis van een quick-scan. Het open middengebied heeft bijzondere kwaliteiten en heeft grote betekenis voor het recreatiegebied Hitland. De waardering van het historisch agrarisch veenweide landschap neemt toe. Voor de stedeling is de "koe in de wei" steeds belangrijker aan het worden. Gezien de problematiek in en het belang van dit deelgebied is uitvoerig stilgestaan bij dit onderwerp.

Strategisch advies

Het recreatieschap heeft zich al eerder in de mogelijke problemen en mogelijkheden van het agrarisch middengebied verdiept. In 2005 is een kort en strategisch advies opgesteld voor het agrarisch middengebied. Het advies had een verkennend karakter en bevatte een aantal opties voor de lange termijn strategie en concrete aanbevelingen voor de korte termijn. Directe aanleiding destijds was dat in het gebied agrarische gronden voor verwerving beschikbaar kwamen voor het recreatieschap. Het recreatieschap wilde hierover een richtinggevend advies. Het recreatieschap heeft destijds besloten voor de optie waarmee aankoop van gronden kon leiden tot een hogere maatschappelijke waarde voor het middengebied. Een aantal vragen bleef echter in deze korte verkenning onderbelicht en geadviseerd werd om dit in een later stadium alsnog op te pakken. Het betrof hier met name een solide consultatie uit te voeren door een onafhankelijk onderzoeker naar het toekomstig perspectief voor de veehouderij binnen Hitland. Daarnaast bestond de wens om een meer eenduidige toekomstvisie neer te leggen wat het recreatieschap met deze verworven gronden zou kunnen doen en op welke wijze inhoud zou kunnen worden gegeven aan de maatschappelijke waarden. Tot slot was het advies om de financiële consequenties op termijn te verkennen. In de onderhavige toekomstvisie zijn deze zaken meegenomen.

Particuliere eigendommen

Alvorens in te gaan op de agrarische functie van het open middengebied, moet ook erkend worden dat met name aan de noordkant van het gebied steeds meer particulieren gronden in eigendom hebben. De 's Gravenweg is oorspronkelijk een agrarisch bouwlint, maar is in de afgelopen decennia onder invloed van het verdwijnen van de agrarische functie langzaam veranderd in een aantrekkelijk woonlint. De bewoners gebruiken de weidegronden vooral voor het houden van schapen en paarden. Het particulier gebruik van de weidegronden hoeft niet per se tot problemen te leiden, maar het gevaar bestaat dat het gebied hierdoor wel wordt versnipperd en langzaam verrommeld. Het "verpaarden", met de bijbehorende bouw van nieuwe opstallen, bakken, stapmolens, verlichting et cetera is, ook landelijk, een van de serieuze bedreigingen van dit soort (stadsrand) gebieden. In het algemeen vindt men dat de "verpaarding" van het landschap niet bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit van het landschap. Ondanks dat het bestemmingsplan de waarden van het landschap goed lijkt te beschermen, loert het gevaar. Waakzaamheid blijft noodzakelijk.

Landelijke tendensen en mogelijkheden voor het weidegebied

De melkveehouderij staat voor belangrijke beslissingen over de toekomstige ontwikkeling. De bedrijfsontwikkeling in de veehouderij wordt de laatste jaren gekenmerkt door een toenemende diversiteit. Daarbij is de volgende tweedeling merkbaar: een deel van de bedrijven zal zich sterk blijven richten op verdergaande schaalvergroting in de primaire productie. Andere bedrijven richten zich geheel of voor een deel op productie met toegevoegde waarde en/of het leveren van groene diensten of verbrede activiteiten. Steeds meer veehouders verlenen diensten op het terrein van natuur- en landschapsbeheer, recreatie, toerisme, educatie en (of) zorg als gevolg van veranderende maatschappelijke wensen ten aanzien van het landelijk gebied en om uit andere bronnen inkomen te verdienen.

Agrariërs in het gebied

Om een beter beeld te krijgen van het toekomstperspectief van het agrarisch gebruik en de huidige agrariërs in Hitland is een nader (vertrouwelijk) onderzoek gehouden onder deze bedrijven. Vijf agrariërs zijn in het gebied werkzaam waarvan drie met het hoofdberoep in de landbouw. De melkveehouderij vormt de belangrijkste bedrijfstak. Twee bedrijven hebben geen opvolgers of de opvolging is nog onbekend. Het is te verwachten dat op middenlange termijn (5-10 jaar) deze bedrijven zullen afbouwen en beëindigen.

In totaal hebben de agrarische bedrijven 135 hectare binnen Hitland in gebruik. Dit is ongeveer tweederde van de totale oppervlakte agrarisch grond in Hitland. Het Schap heeft de afgelopen jaren al enkele gronden gekocht¹². Deze gronden worden eenjarig door het Schap om niet verpacht aan de veehouders. Wel gelden er enige beperkingen ten aanzien van de bemesting. De totale oppervlakte is in gebruik als grasland. Een tweetal bedrijven heeft contracten afgesloten voor agrarisch natuurbeheer (SAN-contracten). Verbrede activiteiten, zoals recreatie, educatie, zorglandbouw, boerderijwinkel, komt op de agrarische bedrijven in Hitland niet voor. Dit ondanks de aanwezige recreatieve infrastructuur. Van de vijf ondernemers geeft slechts één ondernemer aan een goed perspectief voor het bedrijf te zien. De overige (melkvee)bedrijven zullen consolideren en bouwen uiteindelijk het bedrijf af.

Op basis van de bedrijfsinventarisatie valt het volgende te concluderen voor de korte termijn:

- er treedt geen sterke schaalvergroting op;
- bedrijven zullen hun inkomensbasis niet verbreden;
- natuurbeheer zal geen grote rol spelen op de bedrijven;
- er zijn geen grote investeringsplannen (gebouwen);
- er is geen animo voor bedrijfsverplaatsing naar elders.

Perspectief voor Hitland

Het is van belang dat het open middengebied als parel binnen het recreatiegebied Hitland blijft bestaan. Daarbij zijn de volgende doelen te onderscheiden:

- a. behoud van de openheid van het middengebied als weidegebied
- b. natuurontwikkeling en natuurbeheer in het middengebied
- c. versterken recreatieve functies van het middengebied

Het mag duidelijk zijn dat een grootschalig melkveebedrijf niet kansrijk zal zijn om in een gebied zoals Hitland op termijn een goed renderend bedrijf te hebben. In de praktijk zal men in Hitland al snel aanlopen tegen de beperkingen van de ruimtelijke structuur (perceelgrootte, draagkracht) waardoor een relatieve concurrentieachterstand ontstaat. Kansrijker is het perspectief voor een natuurgericht melkveebedrijf of vleesveebedrijf.

Met een dergelijke bedrijfsopzet kunnen flinke natuurresultaten worden gehaald. Een goede beloning voor het geleverde natuurbeheer is wel essentieel voor een duurzame exploitatie. Uit onderzoeken blijkt dat om een volwaardig inkomen te realiseren een beloning voor het beheer van € 500,- tot €1.000,- per hectare nodig is bij dit bedrijfstype. Aanvullend kan agrotourisme een belangrijke inkomenspoort onder het bedrijf zijn. Juist in een gebied als Hitland liggen daar kansen. Voorwaarde is wel dat deze tak professioneel wordt opgezet en dat voldoende arbeid beschikbaar is. Daarbij vraagt deze vorm van verbreding wel een specifiek type ondernemer.

¹² Circa 12 hectare in het open middengebied

Het staat buiten kijf dat het aanbieden van recreatieve voorzieningen op agrarische bedrijven in het middengebied de recreatieve functie van het gehele Hitlandgebied kan versterken.

Het perspectief voor bedrijven hangt van een aantal randvoorwaarden af. Het is mede de verantwoordelijkheid van het Schap om zodanige voorwaarden te scheppen dat agrarische bedrijven ook daadwerkelijk een boterham kunnen verdienen in het gebied. Wordt dat niet of in onvoldoende mate gedaan dan dreigt alsnog het agrarisch midden te versnipperen en te verrommelen. De voorwaarden waaraan moet worden voldaan zijn:

- *de gebiedsdoelen*: Deze moeten helder zijn. Als natuurontwikkeling- en beheer geen prioriteit krijgt, heeft het geen zin in te zetten op natuurgerichte bedrijfstypen;
- *de financieringsmogelijkheden voor natuur*. Als naast de bestaande mogelijkheden (SAN) geen extra financieringsconstructie (waaronder groene diensten) kan worden ontwikkeld is er voor de natuurgerichte bedrijven weinig perspectief;
- *de planologische ruimte*: Als bedrijven in willen zetten op verbreding in de richting van recreatie en toerisme, dan zal hiervoor wel voldoende planologische ruimte moeten zijn;
- *de ondernemersmotivatie*: Dit is ongetwijfeld het belangrijkste aspect, want uiteindelijk zullen agrarische ondernemers hier invulling aan moeten geven. Bij voorkeur met de ondernemers die in het gebied zitten en door willen. Maar dat vraagt wel een andere wijze van ondernemerschap dan tot nu toe gebruikelijk was in het gebied. De huidige ondernemers hebben, zo blijkt uit het onderzoek, deze ambities niet. Daarom is op termijn, wanneer voldoende grond vrijkomt, het vestigen van een nieuw bedrijf een optie.

Grondbeleid

In het voorgaande is stil gestaan bij de landbouwkundige ontwikkeling van het middengebied. Geconcludeerd werd dat de agrariërs in Hitland niet kapitaalkrchtig genoeg zijn om zelfstandig uit te groeien tot een bedrijf dat een groot deel van het open middengebied kan beheren en dat ook de perspectieven voor de melkveehouderij niet gunstig zijn. Financiering voor natuur vanuit de overheid zal dan waarschijnlijk ook geen structurele oplossing zijn voor het gehele gebied. Gevolg bij ongewijzigd beleid is dat op niet al te lange termijn een verdere versnippering van de eigendom en wellicht een verrommeling van het landschap gaat optreden. Bovendien wordt het gebied dan steeds aantrekkelijker voor (ongewenste) stedenbouwkundige ontwikkelingen. Het is daarom gewenst (en wellicht noodzakelijk) om het gebied een zodanige functie te geven dat daarmee de maatschappelijke weerstand van het middengebied tegen externe bedreigingen wordt vergroot. Bij het kiezen voor een dergelijke strategie zal in het kader van de agrarische functie een hogere maatschappelijke waarde aan het middengebied moeten worden gegeven: òf door een hogere natuurwaarde en/òf door het recreatieve medegebruik te intensiveren en deze ook te belonen.

Een dergelijke ontwikkeling kan niet zelfstandig door de huidige agrarische bedrijven tot stand gebracht worden¹³. Alleen het recreatieschap of (andere) overheden zijn in staat aan die gewenste ontwikkeling een effectieve sturing te geven. Enerzijds door bestuurlijke inbreng op gemeentelijk niveau door middel van het bestemmingsplan en handhaving, anderzijds door grondverwerving in het middengebied of door subsidies/bijdrage in de kosten voor het (natuur)beheer. Het eigendomsrecht (op strategische plaatsen) voorkomt in ieder geval ongewenste (stedelijke) ontwikkelingen. Met behulp van grondeigendom kunnen bovendien gewenste ontwikkelingen worden gestimuleerd door de realisering daarvan als voorwaarde te stellen bij het in gebruik geven van de gronden aan boeren.

Het is in dat verband gewenst om vooral gronden aan te kopen op strategische plaatsen in het gebied. Daarbij kan in ieder geval gedacht worden aan locaties die bij projectontwikkelaars het eerst in aanmerking zouden kunnen komen voor het ontwikkelen van rode functies: aansluitend aan bestaande recreatieve voorzieningen met een goede ontsluiting en utilitaire voorzieningen. Omdat wordt beoogd de natuurlijke potenties te versterken, waar mogelijk recreatief medegebruik te bevorderen en de zorgfunctie te ontwikkelen, kunnen daarnaast gronden worden aangekocht op locaties waar effectief kan worden bijgedragen aan die doelen en functies¹⁴.

¹³ Sommige eigenaren kunnen er zelfs belang bij hebben dat het gebied verrommelt waardoor projectontwikkelaars het gebied steeds meer als "prooi" voor rode ontwikkelingen gaan beschouwen.

¹⁴ Sommige nieuwe functies kunnen ook gecombineerd worden

Een actief verwervingsbeleid is niet aan de orde, enerzijds omdat de kosten van een dergelijk beleid hoger zijn dan nodig en anderzijds omdat het schap daarmee de enige potentiële koper van landbouwgrond in het gebied wordt en gedwongen kan worden tot het betalen van grondprijzen die kunnen oplopen tot de werkelijke waarde bij onteigening. Een passief aankoopbeleid sluit beter aan bij de beoogde doelstellingen. Dat wil zeggen dat aan de eigenaren duidelijk wordt gemaakt dat het recreatieschap bereid is om gronden tegen de actuele agrarische waarde aan te kopen om in het kader van de agrarische functie een hogere maatschappelijke waarde aan het middengebied te realiseren: of door een hogere natuurwaarde en/of door het recreatieve medegebruik te intensiveren en/of een zorgfunctie te ontwikkelen en/of een bijdrage te leveren aan de energievoorziening van het omliggende stedelijke gebied. De afgelopen jaren heeft het recreatieschap 12 hectare in het open middengebied aangekocht.

De grondmobiliteit in dit gebied zal zeker nadat het systeem van melkquota in 2015 wordt afgeschaft, waarschijnlijk substantieel hoger zijn dan het landelijke beeld. Dit gelet op het feit dat het aantal agrarische bedrijven dat binnen afzienbare termijn naar verwachting hun bedrijf gaat beëindigen. Naar verwachting zal de mobiliteit tot 2014 liggen tussen 3% en 4% per jaar (gemiddeld ca 6 a 8 ha per jaar), na 2014 kan de jaarlijkse mobiliteit waarschijnlijk oplopen naar 6% a 7% (12 a 14 ha/jr). Om te voorkomen dat het recreatieschap een te groot aandeel van de grondmarkt verwerft en daarmee de grondprijs opdrijft, is te overwegen om jaarlijks maximaal de helft van de gemiddelde mobiliteit te verwerven. Het is verantwoord om uiteindelijk circa 30% van de huidige oppervlakte in eigendom te verwerven om daarmee een effectieve sturing te bereiken op de gewenste ontwikkeling van het middengebied.

De jaarlijkse grondverwervingskosten bedragen gedurende de eerste 4 jaar ca € 150.000 bij een grondprijs van € 45.000/ha¹⁵ vermeerderd met ca 10% overdrachtsbelasting en notariskosten. De daarop volgende 4 jaren zullen de investeringen jaarlijks een bedrag van ca. € 300.000 vergen. De totale investering gedurende de looptijd van de verwerving is uiteraard afhankelijk van de feitelijke grondprijsontwikkeling. Naast de feitelijke investering moet er rekening mee gehouden worden dat er kosten moeten worden gemaakt voor de feitelijke grondverwerving en het beheer van de gekochte gronden. De beheers/ kapitaallast zal kunnen oplopen tot circa € 100.000 (zie tabel in bijlage 7).

Beheer van de verworven gronden

Bij het beheer van de aangekochte gronden moet rekening worden gehouden met tijdelijk beheer en structureel beheer. Het tijdelijk beheer van de gronden is nodig gedurende de tijd dat de grond nog niet structureel wordt aangewend of kan worden gebruikt. Gedurende de gehele verwervingsperiode zal de aangekochte grond op tijdelijke basis gebruikt moeten worden.

Zowel voor het tijdelijke als het structurele beheer in het middengebied is de sinds 2007 bestaande geliberaliseerde pacht voor los land met een kortere duur dan 6 jaar het beste instrument. Gebruikmakend van die pachtvorm kunnen naast de ontwikkeling van natuurfuncties ook andere doelen worden gestimuleerd door het maken van afspraken bij de verpachting. Bij die beheersvorm is er geen continuatierecht, voorkeursrecht, of indeplaatsstellingsrecht. Het blijft dan mogelijk de grond na afloop van iedere pachttermijn aan te wenden voor het doel dat op dat moment opportuun is. Ook de pachtprijs kan tussen verpachter en pachter in onderling overleg bepaald worden. De te bedingen prijs is dan vooral afhankelijk van de vraag die op het moment van verpachting naar de betreffende grond bestaat. Wel zijn er voor het Schap kosten verbonden aan deze oplossing doordat de af te spreken pachtprijs niet kostendekkend is.

Financiering

Voor de aankoop van de gronden is financiering nodig. Tot nu toe werden de aangekochte gronden betaald uit de reserve van het Schap die in de loop van de tijd is opgebouwd. Deze reserve is echter onvoldoende om ook de komende jaren op deze voet door te gaan. Meerdere financiële constructies zijn denkbaar:

¹⁵ De huidige agrarische grondprijzen in dit gebied lopen uiteen van € 28.800 tot € 63.000/ha

1. Aansluiten bij het Groene Hart programma voor veenweidegebieden: Een van de pijlers van het Groene Hart beleid is juist de toekomst van de grondgebonden landbouw in het gebied. Hitland behoort tot het deelgebied Krimpenerwaard. Dit gebied is een van de icoonprojecten van het Groene Hart;
2. Aankopen scharen onder de compensatiegronden: Nieuwe infrastructurele of andere stedelijke uitbreidingen moeten steeds vaker (natuur) compensatie regelen. In het overvolle westen is dit steeds lastig. Dit biedt kansen om gronden als compensatiegrond aan te bieden en de gehele financiering van aankoop, inrichting en beheer daarmee te dekken. Daarvoor is echter wel een natuurbestemming nodig;
3. Vestigen hypotheek: is altijd mogelijk, ervan uitgaande dat er aan de hypotheeknemer voldoende zekerheid kan worden verschaft dat de jaarlijkse kosten (rente en aflossing) structureel kunnen worden gedekt;
4. Oprichting van een beheergrondbank in samenwerking met het Nationaal Groenfonds¹⁶. Een grondbank koopt gronden aan en geeft deze in pacht aan agrariërs, eenmalig en voor maximaal twaalf jaar. Het Nationaal Groenfonds adviseert over de financiële inrichting van de beheergrondbank en zorgt voor de financiële afwikkeling. De voor grondverwerving benodigde middelen kunnen b.v. beschikbaar gesteld worden door de Provincie Zuid Holland en het Ministerie van LNV in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) Ook kan overwogen worden om een stichting met genoemd doel op te richten met donateurs uit de stedelijke bevolking. Met de gegenereerde gelden kunnen gronden worden gekocht en kan de beoogde inrichting worden gefinancierd;
5. Opzetten van een zgn. Streekrekening; het Streekfonds is de 'pot' waaruit initiatieven financieel worden ondersteund. De belangrijkste manier om het Streekfonds te vullen is op dit moment het spaarsysteem van de RABO StreekRekening. Naast het spaarsysteem zijn er nog vele andere manieren die bijdragen aan de vulling van het Streekfonds. Daarbij kan gedacht worden aan giften, sponsoring en donaties van deelnemers. Op termijn zal het ook mogelijk worden legaten te schenken aan het Streekfonds. De binding tussen stad en land wordt op deze wijze actief gestimuleerd;
6. Koppeling met positief saldo Golfbaan: De Golfbaan kent een positieve exploitatie. Het is niet waarschijnlijk dat dit de komende jaren zal veranderen. Het positieve resultaat kan gereserveerd worden voor de aankoop en beheer van de agrarische gronden en eventueel zou de baan kunnen worden uitgebreid.

Hieruit blijkt dat diverse mogelijkheden kansrijk zijn om te komen tot alternatieve financiering van de het openhouden van agrarisch middengebied. Dit betekent wel dat het Schap nieuwe allianties moet sluiten met partijen. Terugvaloptie is om in ieder geval op korte termijn de koppeling met de Golfbaan te maken. Maar parallel daaraan moeten in ieder geval de overige sporen nader verkend worden om te komen tot alternatieve en structurele financiering. Uitgangspunt zou moeten zijn dat structurele kosten gedekt moeten zijn door structurele inkomsten.

Opgave

- Integrale benadering van het open middengebied en deze te verbinden met het recreatiegebied Hitland Noord en Zuid;
- Voorkomen van versnippering en verrommeling van het grondgebruik van het gebied;
- Het voeren van een passief grondbeleid en een bijpassend aankoopstrategie en uitgifteplan (pacht) hanteren, waarbij maximaal dertig procent van de grond in handen komt van het recreatieschap;
- Sturend optreden naar meer passende agrarisch bedrijfstypen met toekomst perspectief in dit gebied. Een sterk natuurgericht bedrijf vraagt om een stevige financieringsbasis voor groene dienstverlening;
- Kansen onderzoeken in het kader van het uitvoeren van het Groene Hart beleid of andere alternatieve financieringsbronnen voor het open houden van agrarisch middengebied. Dit betekent wel dat het Schap nieuwe allianties moet sluiten met partijen;

¹⁶ Als provincie of gemeente kan eventueel samen met andere (private) partijen zoals een terreinbeherende organisatie of (agrarische) natuurvereniging een beheergrondbank opgericht worden. In dit geval kunnen de gemeenten Nieuwerkerk aan de IJssel en Capelle aan de IJssel samen met het recreatieschap Hitlandbos een beheerfonds inrichten.

- Voor het structurele beheer in het middengebied is bestaande geliberaliseerde pacht voor los land met een kortere duur dan 6 jaar het beste instrument.

3.3 Organisatie

Deze Toekomstvisie kijkt niet alleen naar de ruimtelijke aspecten, maar vraagt ook om een aantal uitspraken over organisatorische aspecten. Hitland bevindt zich in een dynamische omgeving, waar zowel fysiek als ook organisatorisch de komende tijd grote veranderingen plaatsvinden. Dit biedt wellicht kansen om in te haken of juist niet. Een van de fundamentele wijzigingen in de nabije toekomst is dat de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel per 1 januari 2010 fuseert met de gemeenten Zevenhuizen-Moerkapelle en Moordrecht tot de gemeente Zuidplas. Dit heeft ook directe en indirecte gevolgen voor het recreatieschap Hitlandbos. In de nieuwe gemeente Zuidplas liggen diverse recreatiegebieden of worden in de nabije toekomst nog aangelegd/uitgebreid. Vraag is: moet het recreatieschap Hitland hier op inspelen? Daarnaast is het Schap verantwoordelijk voor de exploitatie van de golfbaan. De Golfbaan wordt nog wel eens gezien als een vreemde eend in de bijt en vraagt dan ook om een afweging of een dergelijke exploitatie in eigen handen moet worden gehouden.

Gemeenschappelijke Regeling (bevoegdheden)

De afgelopen jaren is in het Schapsbestuur de vraag gerezen of de Gemeenschappelijke regeling zoals die in het verleden is opgesteld en in 1998 voor het laatst is bijgesteld, nog wel een adequaat kader biedt voor het uitvoeren van verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de taken van het Schap. De Wet gemeenschappelijke regelingen is het wettelijk kader voor hetgeen dat kan en moet worden afgesproken tussen twee of meerdere gemeenten. Binnen het wettelijk kader is veel mogelijk als het gaat om de bevoegdheden die een schap kan krijgen. De wet stelt hierover: *“in de Gemeenschappelijke Regeling kan worden bepaald dat de daarin omschreven bevoegdheden van bestuursorganen of van ambtenaren van aan de regeling deelnemende gemeenten worden uitgeoefend door bestuursorganen..... (artikel 8.3).”* Dit betekent in feite dat partijen onderling alles mogen afspreken als het gaat om bevoegdheden. De huidige Gemeenschappelijke regeling is grotendeels gebaseerd op standaard artikelen. In vergelijking met andere gemeenschappelijke regelingen is niets bijzonders geregeld.

De juridische bevoegdheden van het Schap zijn onder andere geduid in artikel 12 lid e: *“het voeren van rechtsgedingen, hetzij in eerste aanleg, hetzij in hoger beroep of cassatie en het instellen van administratieve beroepen”*. Aangezien het recreatieschap een rechtspersoon is, kan het Schap dus juridische procedures starten. Dit moet ook mogelijk blijven. Het bestuur van het Schap moet hierover beslissen en kan hierover dus een (politieke) afweging maken.

Tot slot een laatste opmerking over de gemeenschappelijke regeling in het kader van het handelen van het Schap. Het geformuleerde doel van het recreatieschap is omschreven in artikel 4: *in onderling samenhang het behartigen van het gemeenschappelijk belang van de deelnemende gemeente voor wat betreft ontsluiting, ontwikkeling, de aanleg en beheer van de openluchtrecreatie en het toerisme en waar mogelijk van natuur en landschap in het gebied*. Het open middengebied lijkt hierdoor min of meer op het tweede plan te staan. Dit is vanuit de ontwikkeling, beheer en onderhoud van de openbare bosgebieden ook niet vreemd, maar gezien de analyse aangaande het open middengebied en de gewenste betrokkenheid van het Schap is het verstandig om de actievere opstelling van het Schap ten aanzien van het open middengebied explicieter op te nemen in de Gemeenschappelijke regeling.

Algemene conclusie is dat de Gemeenschappelijke regeling niets bijzonders regelt en er geen aanleiding is om ten aanzien van het uitvoeren van verantwoordelijkheden en de bevoegdheden in essentie aanpassingen te doen.

Organisatie bestuurlijk

De bestuurlijke organisatie van het recreatieschap Hitland bestaat uit een Algemeen Bestuur (AB) van tien leden en een Dagelijks Bestuur (DB) van vier leden. In het Algemeen Bestuur

nemen raadsleden en leden van het colleges van Wethouders en Burgemeesters plaats. Dit geldt ook voor het DB. In de praktijk is afgesproken dat in het DB alleen collegeleden plaatsnemen. Gezien de beperkte grootte en de taakstelling van Hitland is de omvang van het Algemeen Bestuur en in mindere mate ook het DB fors te noemen.

In 2002 is de Wet dualisering gemeentebesturen van kracht geworden. Met deze wet is een strikte scheiding bewerkstelligd tussen de kaderstellende en toetsende rol van de raad en de uitvoerende verantwoordelijkheid van het college. De wet geldt niet voor gemeenschappelijke regelingen. In de praktijk blijkt dat een dergelijke heldere scheiding steeds meer wenselijk wordt geacht. De wet staat een strikte scheiding niet in de weg. Met het oog op de dualiteit is het zeker niet verstandig om raadsleden een DB-functie te laten vervullen. Te overwegen is om een stap verder te gaan en ook raadsleden niet te laten plaatsnemen in het AB. Bestuurskundig is dit ook zuiver. Het Schap legt immers verantwoording af aan de gemeenteraden. Zowel de begroting als de jaarrekening worden voorgelegd aan de raden. De kaderstellende en toetsende rol van de gemeenteraad is daarmee voldoende geborgd. Vanuit deze optiek is het zeer goed denkbaar om te kiezen voor een model waarbij het AB bestaat uit vier collegeleden; twee van elke gemeenten en hieruit een DB, twee leden, een van elke gemeente, te kiezen voor dagelijkse aansturing van het Schap. Het AB legt verantwoording af aan de raden van de gemeenten.

Participatie

Het Schap heeft maar weinig contact met de gebruikers van het gebied. Eerder is in deze toekomstvisie al aangegeven dat niet bekend is hoe de recreant het gebied waardeert en wat de wensen zijn. Onderzoek wordt niet gehouden. Het is wel van belang om beter inzicht te krijgen in de wensen van de gebruiker voor het wijzigen of opstellen van beleid of een toekomstvisie. In een groot aantal recreatiegebieden wordt periodiek grootschalig onderzoek gehouden. In de regio Rotterdam wordt een dergelijk onderzoek (enquêtes) gezamenlijk uitgevoerd. Dit legt de basis om het beleid te maken, bij te sturen of zaken uit te voeren. Dit soort recreatief onderzoek is een beproefd instrument. Nadeel is wel dat het enige tijd duurt voordat onderzoek leidt tot bijsturing en tot uitvoering. Daarbij is geen direct contact met de gebruikers van het gebied.

Een andere wijze om de recreant te bevragen/betrekken is bewonersparticipatie. Onlangs is bij Staatsbosbeheer een experiment gestart met bewonersparticipatie. In stedelijke gebieden is veel ervaring opgedaan en zijn successen geboekt. De ervaring leert dat als duidelijk is wat de taken en bevoegdheden zijn, dat met bewonersparticipatie al op korte termijn goede resultaten zijn te boeken. Bewoners zijn over het algemeen zeer praktisch ingesteld en kleinschalige oplossingen en initiatieven kunnen zeer effectief zijn. De participatie is eenvoudig te organiseren, maar vergt wel een duidelijke aansturing. Dit kost tijd en energie. Daartegenover staat dat het gebied op den duur veel beter aansluit bij de behoeften van de gebruikers. Bijkomend voordeel is, dat "overheid/Schap" niet zelf bedenkt wat de bewoner/recreant wil, maar de gebruikers voorstellen laat formuleren. De kracht van het verhaal zit ook in het feit dat wordt gekozen voor een benadering vanuit allerlei doelgroepen en deze gezamenlijk laat nadenken (dus jong en oud, sportief, dagelijks gebruiker, extensieve gebruiker et cetera) over wensen, oplossingen en invullingen. Dit vergroot de betrokkenheid met en de waardering voor het gebied. In de bijlage 4 is aangegeven op welke wijze participatie is te regelen.

Zelfstandigheid organisatie Hitland

Het recreatieschap Hitland is een samenwerking tussen twee gemeenten, grenzend aan de Rotterdamse agglomeratie. De organisatie (bestuurlijk/ambtelijk/inhoudelijk) is gericht op het beheer en onderhoud van het recreatiegebied Hitland en kijkt nauwelijks naar wat er in haar omgeving gebeurt. Het Schap is in geringe mate aangesloten op regionale/provinciale/rijksprogramma's. Dit maakt het Schap en daarmee het recreatiegebied kwetsbaar, in die zin dat het gebied op deze wijze niet is aangesloten op rijks/provinciale of regionale ontwikkelingen en dus daar ook niet op kan inspelen. Op dit moment maakt het Schap geen gebruik van rijks/provinciale/regionale middelen.

In de gemeente Zuidplas bevinden zich tal van regionale groenstructuren: Hitlandbos, Rottemeren, Water Parel/Restveen, Bentwoud en op termijn de Groene Zoom. Organisatorisch zijn deze groengebieden nog niet verbonden, vindt geen afstemming of uitwisseling van kennis

plaats. Fysieke en bestuurlijke versnippering liggen op de loer. Vanuit de gemeente Zuidplas zal het dan ook goed zijn om na te denken over de vraag op welke wijze de gemeente deze versnippering zou willen voorkomen. Vanuit een recreatief oogpunt is als opgave geformuleerd dat het wenselijk zou zijn als Hitland meer aansluiting krijgt op de regionale recreatieve netwerken en om Hitland onderscheidend te maken van de regionale groengebieden. Dit vergt dus minimaal regionale afstemming, maar een (verregaande) samenwerking of fusie is zeer zeker ook een optie. Opschalen kent enkele voordelen.

Ten eerste is een betere regionale afstemming mogelijk. Ten tweede levert dit een verminderde bestuurlijke drukte op, immers de gemeente Zuidplas participeert dan nog maar in een recreatieschap. Daarnaast zijn efficiëntie voordelen (aanbesteden onderhoud) te behalen bij opschaling. Vergroting van aantal bewoners die de lasten moeten dragen is een vierde punt. Dit geeft een verlaging van de beheerkosten per inwoner en daarmee het beperken van het aantal freeriders. De afnemende kwetsbaarheid, ambtelijke organisatievergroting en vergroting van de interne expertise is niet geheel onbelangrijk, gezien de kwetsbaarheid van de huidige organisatie. Tot slot biedt opschaling voor Hitland ook uitzicht op volledige aansluiting op het regionaal recreatief netwerk, waarbij afstemming kan plaatsvinden over het onderscheidend vermogen van de afzonderlijke recreatiegebieden in de regio. Natuurlijk zijn ook enkele nadelen te noemen. Een deel van het directe zeggenschap gaat bij samenvoeging van een aantal recreatiegebieden c.q. recreatieschappen verloren. Daarnaast zal er minder bestuurlijke aandacht zijn voor Hitland, immers de aandacht moet over meer gebieden worden gedeeld. Dit betekent een grote verantwoordelijkheid bij de uitvoerende diensten.

Twee modellen zijn denkbaar waarin opschalen niet hoeft te leiden tot verlies van de gehele zeggenschap:

- Opschalen en opgaan in een nieuw recreatieschap met een *bestuurscommissie* per gebied: Dit houdt in dat binnen samenwerkingskoepel (Algemeen Bestuur) een bestuurscommissie (ook te zien als een dagelijks bestuur) met grote beleidsmatige bevoegdheden opereert. Dit is per deelgebied te organiseren. Dit heeft als voordeel dat er een krachtige koepel is voor hoofdlijnen van het (financieel) beleid, afstemming en algemene belangenbehartiging. De uitvoering van het beleid ligt vervolgens bij de bestuurscommissies;
- Bestaande recreatieschappen gaan samenwerken in een nieuw samenwerkingsverband. De huidige recreatieschappen behouden de autonomie. Afstemming vindt plaats in samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband werkt samen op basis van gelijkheid van de partijen en heeft geen formele bevoegdheden.

Een keuze tussen de verschillende modellen hoeft niet op korte termijn te worden genomen. Zowel de nieuwe gemeente Zuidplas als de provincie Zuid-Holland moeten zelf eerst een visie op het beheer van recreatiegebieden ontwikkelen, alvorens de gevolgen voor Hitland duidelijk zijn. Het recreatieschap moet wel aangehaakt zijn op deze discussie, zodat zij mee kan praten als er over de gevolgen voor het recreatieschap Hitland wordt gesproken.

Organisatie ambtelijk

De (ambtelijke) organisatie van het recreatieschap is beperkt van omvang. Het leeuwendeel van de tijd van het personeel van het schap wordt besteed aan de golfbaan. De directeur van het Schap besteedt het grootste deel van zijn tijd, naast het aansturen van het team dat verantwoordelijk is voor de exploitatie van de Golfbaan en algemene werkzaamheden van het Schap, aan het beheer van de "openbare ruimte" van het Schap, het feitelijke recreatiegebied. Dit is relatief zeer weinig ten opzichte van andere recreatieschappen. Een standaardnorm bestaat niet. Een aantal taken is wel bij andere partijen weggezet, zoals het secretariaat (bestuurlijk) recreatieschap en het toezicht op het openbaar gebied, beide ondergebracht bij de GZH. De ambtelijke organisatie voor het openbaar gebied is kwetsbaar, omdat nauwelijks een terugvaloptie aanwezig is en alleen generieke kennis aanwezig is als het gaat om het dagelijks onderhoud en beheer van het openbaar gebied. Voor een beter onderhoud en beheersniveau is al eerder in dit hoofdstuk gesteld dat een professionaliseringsslag wenselijk is. Indien het de keuze van het Schap is om het gebied verder door te ontwikkelen, dan is zeer zeker een uitbreiding van het aantal medewerkers die primair bezig zijn met het openbaar gebied noodzakelijk. Eigen personeel kent voor- en nadelen. Voordelen zijn: de organisatie wordt minder kwetsbaar en er is meer kennis in huis. Nadeel is dat eigen personeel ook een risicofactor (ziek, functioneren) kent, en minder flexibel qua benodigde expertise is ten opzichte

van inhuur van derden. Een optie is om meer gebruik te maken van de expertise die de Groenservice Zuid-Holland (GZH) in huis heeft. De GZH is een verzelfstandigde organisatie van de provincie Zuid-Holland, die voor een groot aantal gemeenten het buitenstedelijk groen beheert. Met de GZH zijn afspraken te maken over het leveren van expertise. In het verlengde hiervan zijn wellicht ook afspraken te maken over de inzet van medewerkers van de gemeente zelf. Het is natuurlijk ook mogelijk om ingenieurs-/adviesbureaus in te schakelen. Het voordeel is dat deze bedrijven flexibel zijn, veel deskundigheid hebben en projectgericht kunnen werken. Nadeel is wel dat dit nauwelijks leidt tot vergroting van de interne kennis.

Het aantal extra medewerkers is afhankelijk van de ambitie die het Schap heeft. Als het gaat om alleen het uitvoeren van het dagelijks onderhoud en beheer van het gebied, kan volstaan worden met een geringe uitbreiding (ca.0,5 fte), zodat in totaal 1 fte beschikbaar is voor het openbaar gebied. Bij een ambitieuzer scenario gaat het al gauw om een uitbreiding van 2 tot 4 fte op termijn.

Golfbaan

Het recreatieschap is oprecht bijzonder te noemen. In het land zijn nauwelijks recreatieschappen die een openbare golfbaan nog zelf in exploitatie hebben. Recreatieschappen zijn doelorganisaties met één taak en dat is onderhoud/beheer van openbare recreatiegebieden en dus zijn in het verleden bij veel recreatieschappen commerciële activiteiten afgestoten of in pacht gegeven. Een aantal publieke golfbanen is de afgelopen decennia geprivatiseerd. Kerngedachte achter deze filosofie is: Privaat wat kan, publiek wat moet. Ook binnen het recreatieschap Hitland wordt op gezette tijden gediscussieerd over het al dan niet "privatiseren" van de golfbaan. De golfbaan kent een positieve exploitatie. Privatisering is geen doel op zich. Het moet een meerwaarde opleveren voor het Schap.

Twee waarden zijn van belang voor het recreatieschap:

- o Opbrengstgarantie voor langere termijn op basis van eigen winstverwachting. Dit betekent dat de golfbaan eigen middelen kan blijven genereren, bijvoorbeeld om extra taken uit te voeren zoals het open houden van het middengebied;
- o Lage baantarieven waardoor een bredere doelgroep kan spelen.

In de regio Rotterdam zijn nog steeds private partijen in de markt die op dit moment nog een nieuwe golfbaan willen ontwikkelen/exploiteren. De belangstelling is gezien de economische crisis enigszins gedaald, maar is niet weggefallen. Het is de vraag of met een private partij de waarden voldoende zijn gewaarborgd of sterker, een meerwaarde is te behalen? De verkoop van de golfbaan is in ieder geval op dit moment geen optie, omdat op deze wijze niet de opbrengstgarantie voor de lange termijn gegarandeerd kan worden.

De exploitatie van de golfbaan vormt geen groot (financieel/organisatorisch) risico binnen het recreatieschap. Al enkele jaren kent de exploitatie van de golfbaan een positief resultaat. In die zin is er op dit moment geen aanleiding om tijd en energie te stoppen in het privatiseren van de golfbaan.

Opgave

- Wijzigingen in de gemeenschappelijke regeling op de volgende zaken:
 - o Open middengebied expliciet opnemen in de het doel van het recreatieschap;
 - o De samenstelling van het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur;
 - o De omvang van het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur;
- Bewoners betrekken bij de doorontwikkeling van het Hitland;
- Afhankelijk van de te kiezen denkrichting/ambitie en de financiële reikwijdte een afweging maken op welke wijze de werkzaamheden, uitbreiding personeel of anderszins, kunnen worden uitgevoerd;
- Binden van nieuwe partners en medeverantwoordelijk maken voor een goed functionerend recreatiegebied;
- Langere termijn visie neerleggen aangaande de bestuurlijke organisatie van het recreatieschap Hitlandbos in relatie tot de andere recreatiegebieden in de omgeving;
- Een uitspraak doen over een mogelijke privatisering van de Golfbaan.

3.4 Kosten beheer

In deze paragraaf is een analyse in hoofdlijnen gemaakt van de financiën in relatie tot de toekomstvisie. Daarbij is gekeken naar de financiële last van het huidige beheer en onderhoud in verhouding tot andere recreatiegebieden. Daarnaast is kort stil gestaan bij de relatie die het recreatieschap Hitlandbos via de gemeente Capelle aan den IJssel heeft met het Koepelschap. Als derde is ingegaan op de financiële betekenis van de fusie van de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel tot de gemeente Zuidplas. Als vierde en laatste onderwerp is in deze paragraaf gekeken naar de verwachte financiële last van een mogelijke ontwikkeling in de verschillende denkrichtingen.

Beheer en onderhoud

Het vergelijken van kengetallen van de recreatiegebieden is zeer moeilijk. Elk recreatieschap hanteert een eigen systematiek van verantwoording die het vergelijken van de financiële cijfers zeer lastig maakt. Dit is dus nog los van de inhoudelijke en de gebiedsspecifieke eigenschappen. Ook deze zaken hebben invloed op de beheers- en onderhoudslast. Het beste vergelijkingsmateriaal van de lasten van de onderscheiden gebieden is om te kijken naar het "exploitatietekort" per hectare te beheren gebied. Het exploitatietekort is alle baten verminderd met de lasten. Voor de Golfbaan wordt een eigen exploitatie bijgehouden. In deze analyse is alleen gekeken naar het openbaar gebied. Om te komen tot een vergelijk is onder andere gebruik gemaakt van algemene kengetallen van de provincie Zuid-Holland. Onderscheid moet worden gemaakt tussen het dagelijks beheer en groot onderhoud.

	Dagelijks beheer	Groot onderhoud	Totaal
Hitland ¹⁷	2250	550	2800
Gemiddeld Zuid-Holland	2.800	1.000	3.800
Normbedrag provincie Zuid-Holland	2.000	1.000	3.000
Referentie ¹⁸	2.700	1.550	4.250

Tabel 1: Vergelijking kosten beheer en onderhoud Hitland

Uit deze opstelling is te concluderen dat het recreatieschap relatief weinig lasten heeft voor het dagelijks beheer en onderhoud, maar wel boven de norm zit die de provincie Zuid-Holland graag aanhoudt. De provincie Zuid-Holland streeft naar een normbedrag voor het exploitatietekort van ruim € 2.000 per ha. Dit bedrag komt volgens de provincie overeen met de netto beheerslasten voor één hectare recreatiegebied binnen de bovenregionale groenstructuur. Dit bedrag is veelal te laag en zeker voor de grondslag in Hitland. Deze streefwaarden kunnen dus niet aangehouden worden voor Hitland. Ten aanzien van de reservering groot onderhoud zit het Schap significant onder het gemiddelde. De reservering voor het grootonderhoud is met circa € 550,00 aan de lage kant. Gezien de grondslag is een gemiddeld bedrag (€ 1.000 p/j/ha) niet onrealistisch. Dit zou een verhoging betekenen van circa € 1 per inwoner (huidige inwoners aantallen)¹⁹.

¹⁷ 190 ha openbaar recreatiegebied, golfbaan is niet meegenomen, exclusief arbeidskosten recreatieschap

¹⁸ Een gebied gelijkend op Hitland; extensief recreatiegebied in veenweide

¹⁹ € 1000 - € 550 = € 450 * 190 ha = € 85.500. Inwoners Capelle aan den IJssel en Nieuwerkerk aan den IJssel 65.000 + 21.000 = 86.000

Gezien eerder gemaakte opmerkingen over de staat van het beheer en onderhoud van het gebied, zal het goed zijn het beheerplan in relatie tot de kosten en de ambitie van het Schap en detail tegen het licht te houden. Dit zou kunnen betekenen dat het exploitatietekort zou kunnen toenemen. Op dat moment moet worden gekeken op welke wijze het tekort zou kunnen worden gedekt.

Koepelschap

De gemeente Capelle aan den IJssel participeert in het Koepel Buitenstedelijk Groen. Het Koepelschap is in feite het financieel vereffeninginstrument voor gezamenlijk inrichting, onderhoud en beheer van de openbare recreatiegebieden binnen de regio Rotterdam. In 2007 is de samenwerking binnen het Koepelschap aangepast en heeft het meer taken en bevoegdheden gekregen, dan voorheen. Het is nu meer dan een financiële samenwerking tussen gemeenten. Het is ook een bestuurlijke eenheid die stuurt op hoofdlijnen waar het de herinrichting van groengebieden en het beheer betreft. Het Koepelschap vereffent de kosten van het regionaal groen over de participerende gemeenten. Alleen gemeenten kunnen participeren, gebieden/recreatieschappen niet. Eenvoudig gesteld: de kosten die een gemeente maakt voor het buitenstedelijk groen worden verrekend met de algemene bijdrage aan het Koepelschap. Het Koepelschap hanteert een open deurenbeleid voor gemeenten die in de nabijheid van de regio Rotterdam liggen. Uitbreiding van het aantal deelnemers moet een unaniem besluit zijn.

Voor deelnemende gemeenten aan het Koepelschap is de bijdrage voor 2009 € 7,52 per inwoner²⁰. Ter vergelijking, de bijdrage per inwoner aan het recreatieschap Hitland ligt op iets meer dan € 5,93. Toetreden tot het Koepelschap door een gemeente betekent niet, dat een gemeenschappelijke regeling waaraan wordt deelgenomen, opgeheven moet worden. Capelle aan den IJssel neemt, naast het Recreatieschap Hitland, ook deel aan de Gemeenschappelijke Regeling voor het Koepelschap Buitenstedelijk Groen. De gemeente Zevenhuizen-Moerkapelle neemt alleen deel aan het Recreatieschap Rottemeren en de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel neemt deel aan Recreatieschap Hitland. De gemeente Moordrecht participeert niet in een gemeenschappelijke regeling.

De simpele conclusie is dat het voor het recreatieschap Hitland in principe niet uitmaakt of de gemeenten nu wel of niet deel uitmaken van het Koepelschap. Het is aan de gemeenten om hierover te besluiten. Indirect is echter weldegelijk een relatie. Immers de gemeente Capelle aan den IJssel kan het exploitatietekort van Hitland nu verrekenen met de bijdrage van de gemeente aan het Koepelschap. De gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel en vanaf 1 januari de gemeente Zuidplas, ziet de kosten van Hitland rechtstreeks terug op de begroting. Een kostenstijging, boven de inflatie, van het beheer en onderhoud vergt derhalve elke keer een politiek bestuurlijke afweging. Op korte termijn is er geen financiële aanleiding voor de gemeente Zuidplas om toe te treden tot het Koepelschap. Op (middenlange) langere termijn is het voor de gemeente Zuidplas wellicht wel te overwegen (financieel/maatschappelijk/politiek/bestuurlijk) om toe te treden tot het Koepelschap. Overigens moet gezegd worden dat het wel dan niet toetreden tot het Koepelschap door de gemeente Zuidplas niet alleen een financiële afweging vergt, maar ook een politiek/maatschappelijke afweging.

Relatie met de nieuwe gemeente Zuidplas

Op 1 januari 2010 ontstaat uit de gemeenten Nieuwerkerk aan den IJssel, Zevenhuizen-Moerkapelle en Moordrecht, de nieuwe gemeente Zuidplas. De nieuwe gemeente Zuidplas kent bij start circa 40.000 inwoners. Op den duur zal deze door de ontwikkelingen in de Zuidplas door kunnen groeien naar een inwoneraantal van circa 70.000. De bijdrage aan Hitland is gesteld op een bijdrage per inwoner. De onderlinge verdeling van het exploitatietekort is op grond van de Gemeenschappelijke regeling nu gebaseerd op basis van het inwoneraantal. Concreet betekent dit dat bij een ongewijzigd beleid de gemeente Zuidplas met circa 40.000 inwoners in absolute zin meer gaat betalen dan de gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel in 2009 bijdroeg aan het exploitatietekort van Hitland. Voor Capelle aan den IJssel maakt het niet

²⁰ Kleinere gemeenten (<50.000) dragen net iets minder bij aan het Koepelschap

zo veel uit, gezien de verrekenbaarheid met het Koepelschap. Het is niet te verwachten dat door de fusie er nu in een keer een geheel nieuw gebruikspatroon ontstaat van het recreatiegebied. Vanuit deze optiek is het denkbaar om tot een nieuw verdelingsvoorstel te komen, waarbij het uitgangspunt is dat niemand er slechter of beter van wordt. Een financiële fixatie van het verhoudingsgetal op basis van huidige inwonersaantallen van de beide gemeente is daarbij een zeer reële optie. Deze verhouding tussen Nieuwerkerk aan den IJssel en Capelle aan den IJssel is nu 1:3²¹.

Kosten in relatie tot de ambitie

Eerder is aangegeven dat de beheer- en onderhoudsbudgetten voor het openbaar gebied van Hitlandbos niet ruim zijn. Ook de reservering voor het groot onderhoud is minimaal. Indien het recreatieschap kiest om het recreatiegebied beter te laten aansluiten bij de recreatiebehoefte en regionaal aansluiting te laten krijgen, vergt dit extra investeringen. Met de volgende zaken dient rekening te worden gehouden.

Investerings in het gebied

Het is afhankelijk van de ambitie, tempo en maatregelen welke investeringen er nodig zijn. Kleine investeringen kunnen al behoorlijk effectief zijn. Het Schap zou niet alleen voor deze nieuwe investeringen moeten opdraaien. Door nieuwe allianties te sluiten is het ook mogelijk om investeringen door derden te laten financieren of het schap zal met cofinanciering een vliegwiel in gang moeten kunnen brengen. Daarnaast is het niet nodig om alles in een keer te realiseren. Dit betekent dat de investeringen over een langere termijn worden uitgespreid. Een meerjarig investeringsplan, naast het meerjarig beheersplan is daarvoor wel noodzakelijk.

Stijging personeelslasten

Eerder is aangegeven dat de ambtelijke organisatie zal moeten worden uitgebreid. Afhankelijk van de ambitie zal dit al snel gaan om de toevoeging van 1 tot 4 fte en om een bedrag van € 75.000 tot € 300.000 per jaar.

Extra beheer en onderhoudslasten

Extra investeringen in het gebied betekenen ook direct extra beheer en onderhoudslasten. Deze beheerslast, inclusief reservering grootonderhoud, zou direct berekend en "afgekocht" moeten worden bij de investering, zodat een integrale afweging is te maken en investeringen door derden ook bijdragen aan het beheer.

Stijging van reservering groot onderhoud

Aangegeven is dat reservering voor het groot onderhoud ook bij handhaving van het ambitieniveau omhoog zou moeten. Dit tot een last van circa € 1000 ha/j. Dit houdt een extra last in van circa € 1,- inwoner/jaar. Zoals hierboven is aangegeven geldt dat extra investeringen in het gebied alleen gekapitaliseerd worden meegenomen indien de reservering van groot onderhoud is meegenomen.

Lasten voor financiering open middengebied

Indien het Schap actief het open middengebied wil ondersteunen, door bijvoorbeeld gronden aan te kopen, betekent dit een extra last. De opbrengsten van erfpacht zijn onvoldoende om de rentelast van de aankoop te vergoeden. Afhankelijk van de voorwaarden die het recreatieschap stelt aan de pacht, kan een tekort oplopen tot circa € 1500 per hectare. Vraag is of het recreatieschap voor deze last alleen moet staan. Gekeken zou moeten worden of er binnen de verschillende (rijks/Groene Hart) programma's (mede)financiering mogelijk is. Ook andere creatieve constructies, bijvoorbeeld Streekfonds, zijn mogelijk om de lasten voor het Schap zo minimaal mogelijk te houden.

Nieuwe allianties

Het doorontwikkelen van het recreatiegebied Hitland levert dus extra lasten op, maar levert ook kansen op om nieuwe investeerders aan het Schap te binden:

- Provincie: recreatief geld voor fiets- en wandelpaden (nieuwe rondes ILG en regulier geld). Provincie wil daarnaast juist middelen beschikbaar stellen voor gebieden als Hitland voor

²¹ verhouding 21.000 Nieuwerkerk aan den IJssel versus Capelle aan den IJssel 65.000

- de herontwikkeling van het buitenstedelijk groen. Dit, omdat deze niet geheel meer aansluiten bij de recreatiebehoefte van deze tijd;
- Groene Hartfonds biedt zeker mogelijkheden om een aantal zaken op te pakken (bijvoorbeeld juist de agrarische structuur, Public Relations & Marketing en recreatieve ontsluiting);
 - Natuurcompensatiefonds: vooral voor compensatie in natuur is geld beschikbaar voor aanleg en (afkoop) beheer;
 - (Pacht)inkomsten uit (commerciële) activiteiten in het gebied (extra eet/drinkgelegenheid, sportvisvijver, exploitatie ijsbaan/evenementen, volkstuinen²² e.d.).

Om nieuwe inkomstenbronnen aan het Schap te binden is ten eerste een duidelijke visie nodig. Deze ligt er nu. Ten tweede is het van belang om de investeerders te inspireren en te binden. De visie biedt enerzijds het kader voor initiatieven van derden die zich melden bij het Schap, anderzijds moet de visie stapsgewijs uitgewerkt worden in plannen om daarmee de boer op te gaan. Dit vergt tijd en inzet. Er zou een duidelijke relatie moeten liggen ten aanzien van de investeringen en de inkomsten. Veel subsidiegevers werken met een eigen bijdrage van 25%-50%. Hier is dus veel winst te halen als men een duidelijke koppeling legt tussen de investeringsbeslissing en de subsidie/inkomsten. De opbrengst van de golfbaan is door het Schap vrij te besteden. Een deel van het exploitatieoverschot van de golfbaan is mogelijk te koppelen aan investeringen in het open middengebied of in te zetten als cofinanciering voor de investeringen in de herontwikkeling van het openbaar recreatiegebied.

Opgave

- Het beheersplan in relatie tot de kosten en de ambitie van het Schap in detail tegen het licht houden;
- de komende jaren een verhoging van de reservering groot onderhoud doorvoeren;
- Nieuwe partners binden die mede verantwoordelijk zijn voor nieuwe investeringen in het gebied inclusief beheer en onderhoud;
- De gemeente Zuidplas een visie vragen op een mogelijke toetreding onder voorwaarden en op termijn tot Koepelschap Buitenstedelijk Groen;
- Meerjarig bestedingsplan voor het exploitatieoverschot van de golfbaan;
- een nieuw verdelingsvoorstel formuleren voor het exploitatietekort, rekening houdend met de gewijzigde situatie na 1 januari, waarbij het uitgangspunt is dat niemand er slechter of beter van wordt.

²² het recreatieschap verpacht nu al een aantal volkstuinjes. Inkomsten zijn circa € 3.800 per jaar

3.5 Public Relations & Marketing

Tot slot van de analyse van het recreatieschap is aandacht geschonken aan de Public Relations en Marketing van het Schap.

De Public Relations & Marketing van het recreatiegebied Hitlandbos kent twee gezichten: de Golfbaan en het openbaar recreatiegebied. De Public Relations & Marketing voor de Golfbaan is professioneel. Nieuwsbrieven "Hitkrant", glossy magazine "Hitland", en een adequate informatieve website dragen bij aan de marketing en herkenbaarheid van de Golfbaan Hitland. Voor het openbare gebied is naast een website een foldertje beschikbaar. De website is niet actueel²³, nieuws/evenementen zijn niet te vinden op de site. De informatievoorziening is gering en kaartbeelden zijn van matige kwaliteit. Kaartjes met routegebonden recreatie zijn niet te vinden. De recreatieve mogelijkheden in het gebied zijn alleen op hoofdlijnen beschreven. De folder maakt een sterk verouderde indruk. Het recreatieschap maakt voor het openbare recreatiegebied niet of nauwelijks gebruik van andere publicatie mogelijkheden om Hitland aan te prijzen. In de jaarrekening is het verschil in kosten voor publiciteit en voorlichting, nog exclusief drukwerk, tussen de beide deelgebieden ook evident.

Ook de informatievoorziening in het gebied is matig te noemen. Informatieborden zijn verouderd en/of aan vernieling onderhevig. In het gebied zelf is de bebording minimaal en routes nauwelijks aangegeven. Bijzondere plekken zijn niet gemarkeerd of voorzien van informatiepanelen. De beleving van het gebied voor de recreant is daarmee ook laag.

In lijn met hetgeen eerder in dit hoofdstuk is gesteld over het openbare recreatiegebied, is ook ten aanzien van Public Relations & Marketing een slag te maken om Hitland beter onder de aandacht te brengen van de potentiële recreant. Hitland is prima neer te zetten als een "merk". Tal van mogelijkheden zijn er om Hitland beter op de recreatiekaart te zetten. Zowel op provinciaal als regionaal en lokaal niveau zijn er eenvoudige/laagdrempelige podia om Hitland beschikbaar. Om een voorbeeld te noemen: opvallend is dat (ook) de beide gemeenten geen directe link hebben naar de website(s) van Hitland.

Doel van Public Relations & Marketing is om meer recreanten bekend te laten zijn met de veelzijdige recreatieve mogelijkheden die Hitland in potentie in zich heeft. Het gaat dus met name om de bekendheid van het openbare recreatiegebied en niet zo zeer om de Golfbaan. Om dit te bereiken is het noodzakelijk om op intensievere en diverse wijze Hitland aan te prijzen en de informatievoorziening te verbeteren en actueel te houden.

Opgave

- Vergroten van de herkenbaarheid van Hitland
- Verbeteren van de algemene informatievoorziening
- Verbeteren van de informatievoorziening in het gebied

²³ Gesproken wordt in de website over natuurgebied Hitland

4. DENKRICHTING

In vorige hoofdstukken is een analyse gemaakt van het recreatiegebied Hitland met al haar onderwerpen. Het krachtenveld, ruimtelijk, recreatief, bestuurlijk en economisch waarbinnen het Schap moet opereren is niet gering. Tal van opgaven liggen op het bordje van het Recreatieschap. Het is noodzakelijk om een consistente of beter gezegd coherente visie te hebben om antwoord te geven op de vraagstukken die uit de analyse naar voren komen. Tegelijkertijd biedt het recreatiegebied tal van grote kansen om de, zo nu en dan nog verborgen, kwaliteiten te benutten en het recreatiegebied weer meer op de recreatieve kaart te zetten. Niets doen is geen optie, dat is duidelijk. De recreatieve waarde zal dan afnemen en de toekomst van het agrarisch open midden gebied zal in het ongewisse blijven. Versnippering, verrommeling en versobering zijn beelden die in ieder geval niet gewenst zijn. Daarom zijn een drietal denkrichtingen opgesteld, waarin de ambities/beelden voor de recreatieve functie oplopend van lokaal, regionaal en zelfs bovenregionaal/nationaal niveau, zijn verwoord. De denkrichtingen spelen elk op eigen wijze in op de kwaliteiten van het gebied.

Alvorens in te gaan op de drie leidende denkrichtingen is kort aangegeven wat de kwaliteiten en de zwakke plekken zijn van het recreatiegebied in vooral ruimtelijke zin. De volgende begrippen zijn tegen het licht gehouden: omvang, ligging, bereikbaarheid, gebruikswaarde, kwaliteit van het aanbod, bekendheid, (onderdeel van) netwerk.

Sterk

- aanwezigheid van vele hectares openbaar groen aansluitend op stedelijke gebieden
- mooi karakteristiek agrarisch open middengebied
- nabijheid van grote populatie van bewoners
- redelijke bereikbaarheid vanuit de stedelijke gebieden
- goed verzorgde golfbaan
- onderdeel Groene Hart

Zwak

- weinig variatie in recreatief aanbod en padenstructuur
- aansluiting op regionaal recreatief netwerk
- ecologische waarden
- recreatieve belevingswaarde
- staat van onderhoud openbaar gebied
- bekendheid van het gebied

Kans

- recreatieve potentie van het gebied (Steenovens, rivierkant/ "binnenkant", afwisseling extensief/ intensief)
- verbinding met stedelijke omgeving, andere recreatie/groengebieden en openbaarvervoer-haltes
- bereidheid hogere overheden om te investeren in (door)ontwikkelen recreatieve gebieden
- positieve exploitatie golfbaan
- ontwikkeling van Groene Zoom en totstandkoming recreatief netwerk

Bedreiging

- toekomstperspectief agrarische functie midden gebied
- (bestuurlijke) aansluiting met overige recreatieve gebieden
- onvoldoende aandacht voor kwaliteit onderhoud
- onvoldoende aandacht voor vraag recreant

4.1 Denkrichtingen

Denkrichting bestuurlijk

De bestuurlijke denkrichting staat grotendeels los van de min of meer ruimtelijke denkrichtingen. Uitgangspunt is dat het recreatieschap op korte termijn zelfstandig kan blijven. Bestuurlijk bezien is wel een vereenvoudiging door te voeren. Dit heeft mede te maken met de Wet dualisering die een duidelijkere scheiding aanbrengt tussen Dagelijks Bestuur, het College van Burgemeester & Wethouders enerzijds, en de kaderstellende en toetsende rol van de gemeenteraad anderzijds. Ondanks dat scheiding in het kader van de dualisering niet verplichtend is voor gemeenschappelijke regelingen, wordt dit wel wenselijk geacht. Het recreatieschap Hitland sluit zich aan bij deze gedachte en heeft gekeken naar haar eigen bestuurlijke organisatie. De denklijn is om het Algemeen Bestuur te vormen door alleen collegeleden van de beide gemeenten. Uit het Algemeen Bestuur wordt het Dagelijks Bestuur gevormd. Door het aanbrengen van deze scheiding is het mogelijk om in omvang een beperkt Algemeen Bestuur te formeren. De kaderstellende en toetsende rol vindt plaats, daar waar het hoort, bij de gemeenteraad.

De drie denkrichtingen zijn:

1. Vereenvoudigen

Bij de eerste denkrichting "vereenvoudigen" staat de opvang van de lokale recreatiebehoefte van de direct omwonende centraal. Het gaat bij deze denkrichting vooral om het zogenoemde dagelijkse ommetje volledig te accommoderen. Het karakter van het openbaar gebied zal meer aansluiten bij de beelden van een "buitenstedelijk park" met een daarbij passende recreatieve invulling en organisatie. Daarmee zal het deels hetzelfde karakter krijgen als enkele delen van het Schollebos in Capelle aan den IJssel. Inzet is om de aansluiting met de stedelijke gebieden te verbeteren en een verrijkerd recreatief netwerk aan te leggen. Van belang is dat er variatie ontstaat in de wandelmogelijkheden van 2-5 kilometer, gericht op verschillende doelgroepen. Hiervoor is een investering noodzakelijk. Hitland Noord en Zuid zijn twee afzonderlijke gebieden die elk een eigen recreatieve opvang verzorgen. Het recreatieschap richt zich in deze denkrichting puur op haar recreatieve verantwoordelijkheid voor het openbaar gebied en zal geen verdere bemoeienis hebben met het agrarisch middengebied. Een uitbreiding van het recreatieve netwerk door het open middengebied is vanuit deze optiek dan ook niet noodzakelijk. Gezien het lokale belang van het recreatieschap zal kunnen worden nagedacht over een verdere vereenvoudiging van het beheer van het gebied, daarbij valt te denken aan het langjarig uitbesteden aan een van de terreinbeheerders (GZH, Staatsbosbeheer). De lokale organisatie zal waarschijnlijk op termijn gevolgen kunnen hebben voor de financiële verrekenbaarheid met Koepelschap.

2. Doorontwikkelen

De samenleving verandert continue. De recreatiebehoefte verandert mee en is altijd in ontwikkeling. Nieuwe recreatie- en inrichtingconcepten zijn dus nodig om blijvend in de recreatiebehoefte te voorzien. Regionale groengebieden hebben door de groei van de mobiliteit en de recreatieve behoefte een groter bereik gekregen. Een recreatiegebied zal zich altijd moeten blijven doorontwikkelen. Hitland heeft de potentie om een recreatiegebied te zijn van regionale betekenis en tevens te voorzien in een lokale behoefte. In deze denkrichting groeit Hitland uit tot een aantrekkelijk recreatief gebied met een boven lokale uitstraling. De ontwikkeling van de Groene Zoom helpt bij een aantrekkelijk regionaal recreatief routenetwerk. Hitland en de Groene Zoom vormen een belangrijke schakel in het regionale recreatieve netwerk, tussen de Rottmeren en de groengebieden aan de zuidkant van de Hollandsche IJssel de Krimpenerwaard en IJsselmonde, waardoor een aaneengesloten aantrekkelijk recreatief netwerk ontstaat in de Zuidvleugel. Het agrarisch middengebied maakt integraal onderdeel uit van het recreatiegebied. Het open middengebied krijgt een toegevoegde waarde voor het gehele recreatiegebied. Dit kan onder andere door een betere recreatieve ontsluiting en/of door verhoging van de natuurwaarden. Agrarische bedrijven zouden ook de kans moeten krijgen om een (ondergeschikte) recreatieve neventak te ontwikkelen. Met een geïntegreerd agrarisch middengebied, een meer divers recreatief aanbod en de benutting van een aantal unieke "sellingspoints" (bijvoorbeeld de steenovens) heeft Hitland regionaal iets onderscheidens te bieden. Daarmee is Hitland op de regionale kaart te plaatsen. Het recreatieschap zal de

samenwerking zoeken om de visie uit te voeren. Samenwerking met andere overheden als andere (private) partijen kunnen interessante kansen bieden om meer recreanten naar het gebied te trekken. Het recreatieschap staat immers niet alleen voor deze regionale opgave, ook financieel niet. Het doorontwikkelen betekent ook investeren, zowel in het openbaar gebied als in de uitbreiding van het personeel. Deze last hoeft niet alleen gedragen te worden door Hitland. Door slimme samenwerkingsverbanden op te zetten kunnen de extra kosten voor de partijen binnen Hitland worden beperkt.

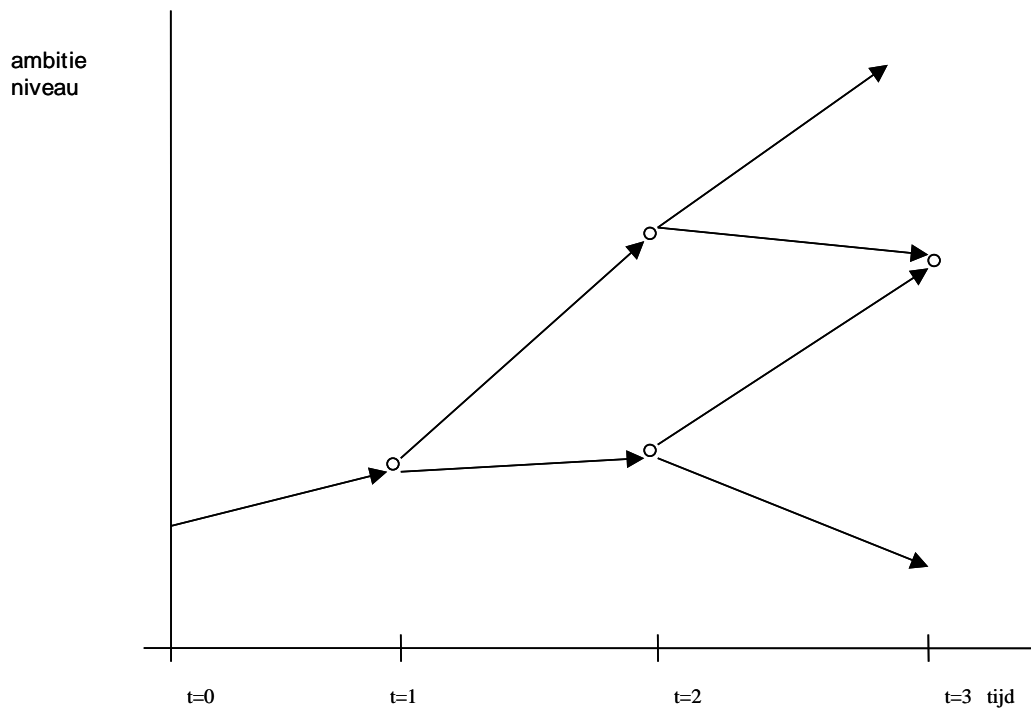
3. Bijzondere kansen benutten

Het recreatiegebied zal verder groots thematisch worden ontwikkeld. Gedacht wordt met name aan een culturele ontwikkeling, duidelijk onderscheidend van de overige gebieden in de Zuidvleugel. Het gebied krijgt daarmee een boven regionale/Zuidvleugel of zelfs nationale uitstraling. De nabijheid van hoogwaardig openbaar vervoer, de redelijke auto-ontsluiting en grootstedelijke nabijheid vormt hiervoor de basis. Uitgangspunt is dat de recreant zich een dag moet kunnen vermaken in het gebied. De steenovens kunnen uitgroeien van een van de iconen van het gebied. Maar dit is onvoldoende om het gehele gebied op te laten teren. Hiervoor zijn meer iconen in het gebied nodig. Het openbare karakter van het gebied zal deels door deze ontwikkeling verloren gaan. Ook het agrarische gebied kan deels een andere bestemming krijgen. Een dergelijk scenario is alleen mogelijk als grote (private) partijen volledig mee willen participeren. Het gaat om een nieuw concept voor de Zuidvleugel van de Randstad in de markt te zetten. Privatisering van het gebied is zeer zeker een optie. Het vergt een geheel andere organisatie en bestuurlijke aansturing om de bijzondere kansen te benutten.

4.2 Keuze

Het nu niet nodig om voor een exact eindplan te kiezen. Het gaat erom dat er een toekomstbestendige visie ligt. Een visie die een wensbeeld neerlegt, maar nog meer een ontwikkelingsrichting aangeeft waar het gebied naar evolueert. Een visie die flexibel is en kan inspelen op nieuwe recreatieve behoeften, bestuurlijke ontwikkelingen en politieke besluiten. Een visie die de kansen die worden aangereikt kan benutten maar robuust genoeg is bedreigingen te weerstaan. De wereld staat immers niet stil. Doel is om een toekomstvisie voor 2040 neer te leggen. Het is nu niet mogelijk om voor één plan te kiezen, maar het is noodzaak om opties open te houden voor de toekomst. Dat maakt het concept ingewikkelder, maar ook realistischer. Deze “gefaseerde ontwikkeling” moet voldoende houvast geven voor keuzes die nu moeten worden gemaakt, zonder toekomstige ontwikkelingen in de weg staan.

Voor de gefaseerde ontwikkeling is het essentieel, dat de deur open staat voor verdere vernieuwingen en initiatieven van derden. Dit betekent zeker niet dat het Schap gaat afwachten. Integendeel, het Schap wil actief de mogelijkheden voor nieuwe allianties verkennen. In Hitland liggen genoeg kansen om al op de korte termijn een aantal zaken op te pakken. Maar niet alles is tegelijk op te pakken en ook andere -mogelijke belangrijke- partijen zijn bezig om zich te heroriënteren. In dat geval moet eerst duidelijk worden op welke wijze tot samenwerking kan worden gekomen. Zo wil de provincie Zuid Holland eerst een integrale “Visie beheer” opstellen, alvorens er duidelijkheid kan worden gegeven over de bestuurlijke regiefunctie van de provincie op de regionale groenstructuren. Het is dus eerst afwachten wat uit dit proces komt en op welke wijze het Schap hierop kan inspelen.

Schema: gefaseerde ontwikkeling

Voor de gefaseerde ontwikkeling is het essentieel dat de focus blijft bestaan op de uitgangspunten van de visie en dat ontwikkelingen van buiten op de voet blijvend worden gevolgd. Een proactieve houding is daarom van belang. Alleen op deze wijze kan Hitland meepraten over de ontwikkelingen en keuzes maken over haar eigen toekomst.

5. VISIE

In dit hoofdstuk is de visie van het recreatieschap vormgegeven aan de hand van een aantal thema's: ruimtelijk, recreatie, open middengebied, bestuurlijk/financieel en organisatorisch. De visie is een toekomstvisie voor de langere termijn, tot 2040. Het is dus zeker nu niet nodig om voor één eindplan te kiezen. Het gaat erom dat er een toekomstbestendige visie ligt. Een visie die een wensbeeld neerlegt, maar nog meer een ontwikkelingsrichting aangeeft waar het gebied naar evolueert. Een visie die flexibel is en kan inspelen op nieuwe recreatieve behoeften, bestuurlijke ontwikkelingen, politieke besluiten en een visie die partijen bij elkaar brengt. Een visie die de kansen die worden aangereikt, kan benutten en robuust genoeg is om bedreigingen te weerstaan.

Het recreatiegebied Hitland staat onder druk. Dit is alleen niet altijd direct zichtbaar of merkbaar. De samenleving is in beweging en vraagt om een andere recreatieve inrichting. Beheren betekent ook ontwikkelen. Hitland heeft de potentie in zich om op de kaart te staan. Het is daarom tijd om het roer om te gooien en de deuren open te zetten. Het is tijd voor een nieuwe visie en vergezichten, nieuwe (verdien)modellen, veranderende besturingstructuren en slimme praktische oplossingen. Maar belangrijker: tijd om op zoek te gaan naar nieuwe allianties. Partijen in de armen te sluiten die voor kort nog buiten de deur werden gehouden of voor Hitland gesloten bleven. Onverwachte samenwerkingsverbanden leiden tot nieuwe kansen. Want wie in staat is te veranderen, kan een aantal stappen voorwaarts zetten.

5.1 Ruimtelijk perspectief

Het recreatiegebied Hitland wil opgenomen zijn in het regionaal netwerk van recreatiegebieden. Inzet is om de nu nog geïsoleerde ligging tussen de stedelijke agglomeraties van Capelle aan den IJssel en Nieuwerkerk aan den IJssel op te heffen. Het recreatiegebied Hitland kan daardoor uitgroeien tot een recreatiegebied van formaat, niet zozeer in omvang, maar zeker wel als het gaat om beleving en onderscheidend vermogen in de regio, binnen het Groene Hart of zelfs op Zuidvleugelniveau. Hitland wil een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de omgeving door de stedelijke agglomeraties met het buitengebied te verbeteren, niet alleen fysiek, maar door betrokkenheid. Werd voor enkele jaren terug nog een strikte scheiding tussen stad en land gepredikt, inmiddels is ingezien dat functionele samenhang tussen deze ruimtelijke functies essentieel is voor de leefbaarheid van beiden. Er is een afhankelijkheidsrelatie ontstaan. De "stad" is steeds meer bereid om in hoogwaardige voorzieningen in de eigen omgeving te investeren. Dit biedt kansen, ook voor Hitland. Bij een goede wisselwerking plukt per slot van rekening de stad zelf ook de vruchten hiervan. Dat is pure winst. Het is aan het Schap om een klimaat te scheppen waarin nieuwe ideeën kunnen worden uitgewerkt. Dit gaat niet vanzelf en zeker niet in één keer. Dit vergt durf om te veranderen. Durf om het gesprek aan te gaan. Durf om te onderhandelen. Maar bovenal een toekomstvisie die de kaders aangeeft en andere partijen uitnodigt om mee te doen. Het belang van een goed functionerend Hitland gaat verder dan alleen de verantwoordelijkheid van het Schap of de deelnemende gemeenten. Het Schap kan niet alleen voor deze regionale ontwikkeling worden gesteld. In het sluiten van nieuwe allianties liggen de kansen. Het gebied kan alleen goed functioneren als het aansluiting krijgt bij andere regionale recreatiegebieden. Daarnaast ontbreken bij het Schap voldoende financiële middelen om voor deze stap, ook bij een langdurig ontwikkelingstraject, alleen aan de lat te staan.

Het mag duidelijk zijn: Hitland is en blijft een recreatiegebied. Dit betekent dat van het toevoegen van "rode ontwikkelingen" geen sprake kan zijn, behalve ten behoeve van de recreatieve functie of het verstevigen van de agrarische functie.

5.2 Recreatie

Het recreatiegebied Hitland wil zich aansluiten bij het regionaal netwerk van recreatiegebieden, zonder de lokale betekenis te verwaarlozen. Om dit te bereiken zal het gebied zich moeten doorontwikkelen. Het huidige recreatief gebruik is de ondergrens. De potentie van het gebied is immers groter. Het is de kunst om het kind niet met het badwater weg te gooien, of wel de kwaliteiten die het gebied heeft moeten worden uitgenut en zwakke plekken worden omgezet in nieuwe mogelijkheden. Het is primair zaak om meer mensen naar het gebied te trekken. Het recreatieaanbod in het gebied is op dit moment echter beperkt. Simpel gezegd, het gebied moet aantrekkelijker worden gemaakt voor de recreant. Maar voor wie is de vraag? Die vraag is niet eenvoudig te beantwoorden doordat geen fundamenteel recreatief onderzoek beschikbaar is, naar bezoekersaantallen en -wensen. Om toch op korte termijn een slag te maken is het goed om bewoners c.q. gebruikers van het gebied te benaderen om mee te denken (zie verder op participatie) en dus vraaggericht te gaan werken. Hiermee is de doelgroep "directe bewoners" bediend, maar de regionale opgave nog niet. Uit onderzoek blijkt dat de regionale recreant gebaat is bij goede en veilige verbindingen van en naar andere groengebieden en de stedelijke omgeving. Onderweg moet iets te beleven zijn. Hitland ligt nu nog redelijk geïsoleerd en is nog te weinig onderscheidend. De ontwikkeling van de Groene Zoom is een onmisbare recreatieve schakel in de Noord-Zuidverbinding. Maar ook de recreatieve aantrekkelijkheid van de dijk van de Hollandsche IJssel wil het Schap verbeteren door bijvoorbeeld een tijdelijke (zondag) verbod voor gemotoriseerd verkeer. Een duidelijke recreatieve aansluiting met het Groene Hart is van belang om ook uit andere gebieden recreanten naar Hitland te trekken. Daarnaast liggen kansen om de nabijheid van de openbare vervoerslijnen ook voor recreatief gebruik te benutten.

Het Schap zet in op versterking van de vier herkenbare deelgebieden: Hitland Noord, Hitland Zuid, het open middengebied en de Golfbaan.

Voor Hitland Noord en Zuid staat het Schap een doorontwikkeling voor ogen. De gebieden moeten verder worden ontwikkeld en afgestemd op de recreatieve vraag. De recreatieve infrastructuur en het beheersniveau vragen daarbij om specifieke aandacht. Bij het beheer staan de woorden schoon, heel en veilig (snelle reparatie, oog voor detail) centraal. Het onderhoudsniveau van het openbaar gebied kan gevarieerder afhankelijk van de functie en doelgroep). Dit maakt het gebied tegelijkertijd meer divers en aantrekkelijker.

Ook in de routestructuren is meer variatie aan te brengen. In enkele delen is het wenselijk om het wandelpadennetwerk aan te vullen of te differentiëren naar doelgroep (niet alleen asfalt of laarzenpad). Het Schap zet zich in om de sociale veiligheid te verbeteren. Dit kan onder andere door wandelpadenstructuur aan te passen c.q. fijnmaziger te maken, waardoor "enge" situaties zijn te vermijden. Tevens helpt een intensievere aansluiting met omliggende wijken en een grotere betrokkenheid van bewoners bij het gebied.

Aangrijpingspunten om meer mensen het gebied te laten ontdekken zijn er genoeg. Voorbeeld is de herontwikkeling van de steenovens. Maar ook het agrarisch middengebied is zo'n parel. Een kaart die nog nauwelijks wordt gespeeld. Het eindpunt van de Rotterdamse metro en het NS station in Nieuwerkerk aan den IJssel biedt een uitgelezen kans om deze parels aan elkaar te rijgen tot een aantrekkelijk route. Het Schap stimuleert en faciliteert binnen haar mogelijkheden om initiatieven van derden die nader invulling geven aan deze Toekomstvisie. Zo kan het initiatief voor de aanleg van een sportvijver nader invulling geven aan onze Visie. Het Schap zoekt voor dit soort activiteiten ook bewust naar nieuwe samenwerkingsverbanden voor het gebruik en zo mogelijk beheer en onderhoud van specifieke functies. De natuurijsbaan is ook zo'n voorbeeld waarbij een "vaste gebruiker" nog ontbreekt. Daarnaast is het een idee om de locatie breder/multifunctioneler te gebruiken.

5.3 Open middengebied

Het open of agrarisch middengebied van Hitland is en blijft een van de grote kwaliteiten van het gebied. Het open middengebied maakt Hitland onderscheidend van de overige recreatiegebieden in het dicht bebouwde gebied. Het is het Schap veel waard om dit gebied open en agrarisch te houden. Het toekomstperspectief van een volwaardig agrarisch bedrijf in dit gebied is echter minimaal. Naast de agrarische functie zal natuurontwikkeling, –beheer en het versterken van de recreatieve functies op termijn moeten bijdragen aan het doel van het open houden van het middengebied. Dit vraagt van agrarische ondernemers een omslag naar systeeminnovaties. Het Schap erkent dat dergelijke veranderingen niet voor elk bedrijf in het gebied is weggelegd en wil actief zoeken naar oplossingen en daar waar mogelijk de transformatie faciliteren. Het is daarom ook geboden om aan te sluiten bij het uitvoeringsprogramma van het Groene Hart, waarbij het tegengaan van bodemdaling, het robuuster maken van watersystemen, maar bovenal het versterken van de rol van landbouw als drager van het waardevolle landschap, de inzet is. Op de korte termijn (5 jr.) zullen geen ingrijpende maatregelen nodig zijn omdat de situatie in het middengebied niet sterk zal veranderen. Maar op de middellange termijn (10 jr.) is het agrarisch perspectief van de agrarische bedrijven in het gebied al uiterst onzeker, met gevolgen voor het beheer en de (beeld)kwaliteit van het gebied. De komende jaren zal dus al voorgesorteerd moeten worden, om op middenlange termijn een pasklaar antwoord te hebben. Kansen zijn er wel en het is zeker de moeite waard om voor de “gaten” die op termijn zullen vallen, een oplossing te zoeken, bijvoorbeeld een meer passend agrarisch bedrijf. Het opzetten van dergelijke agrarische bedrijfstypen vraagt een specifiek ondernemerschap en ambitie. Naast de agrarische functie zal een groot aantal particulieren de eigen grondeigendommen in het gebied blijvend beheren. Het Schap zal er voor waken dat het beheer van deze gronden gericht en in voldoende mate plaatsvindt en aansluit bij de bijzondere kwaliteiten van het gebied.

Kosten

Het Schap kiest dus bewust voor een toekomstperspectief *met* het open middengebied als integraal onderdeel van het reactiegebied, waarbij de agrarische functie een hogere maatschappelijke waarde creëert. Maar het Schap is zich ervan bewust dat met deze beleidsuitspraak alleen het open middengebied niet is gered. Het agrarisch perspectief biedt te veel onzekerheden om het open agrarisch middengebied met het oorspronkelijke en zo karakteristieke landschap voor Hitland, te behouden. Het recreatieschap is in staat om effectieve sturing te geven en op deze wijze het agrarisch cultuurlandschap voor Hitland te bewaren. Vanuit dit perspectief is het Schap van mening dat het noodzakelijk is om een deel van de gronden te verwerven. Het Schap kiest voor een passief aankoopbeleid, dat wil zeggen dat het Schap maximaal 30% van de huidige oppervlakte in eigendom wil verwerven. Dit komt neer op maximaal circa 60 hectare. In het middengebied heeft het Schap 12 hectare gekocht en in bruikleen gegeven aan een van de agrariërs. Het beheer van de verworven gronden kan in de toekomst in de vorm van geliberaliseerde pacht voor los land plaatsvinden. Dit dekt deels de (rente)kosten van het Schap. Uiteindelijk is het beeld dat maximaal twee bedrijven in het open middengebied hun boterham kunnen verdienen. Het structurele beheer kan pas geëffectueerd worden zodra de verkaveling van de gekochte gronden zodanig is dat aangesloten wordt bij de bedrijven die willen meewerken aan de beoogde doelstelling. Voor de financiering van de aan te kopen gronden zal een meersporenbeleid worden gevolgd. Op korte termijn zullen aangeboden gronden worden gefinancierd vanuit de eigen middelen. Een directe koppeling tussen de positieve exploitatie van de Golfbaan en het agrarisch middengebied is denkbaar. Parallel daaraan zal gekeken moeten worden of in overleg met diverse partijen (Programmabureau Groene Hart, Provincie Zuid Holland en het Ministerie van LNV) gekeken kan worden om gelden beschikbaar te krijgen in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Vanuit het perspectief om meer gebruikers bij het gebied te betrekken, denkt het Schap in samenwerking met de agrariërs in het gebied aan het instellen van een streekfonds (b.v. een streekrekening) waarbij de stedelijke bevolking in financiële zin bij het gebied wordt betrokken. Elders zijn hier aardige resultaten mee behaald. Daarnaast zijn er mogelijkheden om in het kader van een beheergrondbank een lening aan te gaan bij het Nationaal Groenfonds tegen relatief lage kosten. Voor de aankoop en beheer van de gronden geldt evenwel dat structurele kosten gedekt moeten zijn door structurele inkomsten van het schap. Deze financiële relatie is

onontbeerlijk, voor het behoud van de stabiele financiële situatie van het Schap. Voordat er verdere aankopen worden gedaan moeten concrete afspraken zijn gemaakt over de financiering op langere termijn.

5.4 Bestuurlijk/financieel

Om de bovenstaande visie uit te voeren is ook gekeken naar de bestuurlijke en financiële kant van het Schap. Over een vijftal zaken doet deze visie een uitspraak: de gemeenschappelijke regeling, over het bestuur van het Schap, de zelfstandigheid van het Schap, bewonersparticipatie en tot slot de financiën.

Gemeenschappelijke regeling (bevoegdheden)

De huidige gemeenschappelijke regeling biedt een voldoende adequaat kader waarbinnen bestuurlijk kan worden geopereerd. In vergelijking met andere gemeenschappelijke regelingen is niets bijzonders geregeld en is gewerkt met standaard teksten. Ondanks deze constatering is het passend om enkele wijzigingen door te voeren, die recht doen aan de Toekomstvisie. Deze hebben met name te maken met onderstaande visie op het bestuur en de kostenverdeelsleutel.

Bestuur van het recreatieschap

Het recreatieschap Hitlandbos kent een zware bestuurlijke aansturing. Een Algemeen Bestuur van tien personen voor een recreatieschap met een beperkte omvang en tussen twee gemeenten, is zeer fors te noemen. De gemeenschappelijke regeling is niet aangepast aan de Wet Dualisering gemeentebesturen. Om de uitvoering van de Toekomstvisie daadkrachtig te kunnen oppakken is de visie op het bestuur eenvoudig: een klein en krachtig, professioneel bestuur dat uitvoering geeft aan de visie van het recreatiegebied. Daarbij is het uitgangspunt dat raadsleden een randvoorwaarden stellende, kaderscheppende en een toetsende rol hebben, maar dit niet vanuit het Algemeen Bestuur, maar vanuit hun rol als Raadslid en dus vanuit de Raad. Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door twee collegeleden van beide gemeenten. Het Dagelijks Bestuur van het Schap wordt gevormd door een tweetal bestuurders van het Algemeen Bestuur, van beide gemeenten één wethouder. Het Algemeen Bestuur legt op gezette tijden verantwoording af aan de raden (begroting/jaarrekening) en daarmee dus ook van het beleid dat het Schap voert/heeft gevoerd (Bijlage 9 organisatieschema).

Zelfstandigheid organisatie Hitland

De kern van de toekomstvisie is dat Hitland aansluiting zal krijgen op het regionale netwerk van recreatiegebieden. Dit doel is te bereiken door de deuren open te zetten en samenwerking te zoeken met nieuwe partijen die Hitland op de regionale kaart kunnen zetten. Samenwerking is ook van belang om de organisatie minder kwetsbaar te maken en meer kennis binnen te halen om de doorontwikkeling van Hitland goed vorm te geven. Bestuurlijk is het van belang om het netwerk opnieuw aan te halen en aansluiting te krijgen bij plannen (gelden) van overige overheden. In en om de Zuidplas bevinden zich tal van regionale groenstructuren. Bestuurlijk of anderszins zijn deze nog niet verbonden of vindt uitwisseling van kennis plaats. Zeker naar de toekomst toe als in de gemeente Zuidplas vier grotere recreatieve (incl. Groene Zoom) groengebieden aanwezig zijn, is afstemming tussen deze gebieden niet alleen wenselijk, maar waarschijnlijk ook noodzakelijk om recreatieve versnippering en bestuurlijke drukte te voorkomen. Het is vanuit dit standpunt dan ook niet meer dan logisch om op den duur over opschaling na te denken en met de overige betrokken overheden te kijken op welke wijze dit het beste vorm kan krijgen. Voor de regionale afstemming en de verbetering van de kwaliteit van het recreatieve aanbod in de regio is het Schapsbestuur van mening dat bestuurlijke opschaling op termijn een goede oplossing kan zijn.

Voor het doorontwikkelen van Hitland is het niet nodig dat deze stap direct gezet wordt. Van belang is dat het Schap open staat om de samenwerking aan te gaan en aan tafel zit als het gaat om regionale groen/recreatie vraagstukken. De nieuwe gemeente Zuidplas moet zelf een visie ontwikkelen alvorens vanuit Hitland te kunnen besluiten over haar eigen toekomst. Bovendien moet ook eerst de provincie Zuid Holland bestuurlijk stelling nemen in de nog op te stellen uitwerking van de Visie Beheer.

Participatie

De gebruiker van het gebied moet centraal komen te staan. De roep om kennis over de maatschappelijke recreatieve behoefte is legitiem. Onderzoek daartoe is een instrument om meer kennis te vergaren, maar is relatief duur en resultaten zijn zeker op korte termijn niet te verwachten. Wel zal het goed zijn om op termijn aan te sluiten bij regionaal opgezette onderzoeken om ook op deze wijze trends en maatschappelijke ontwikkeling beter in beeld te krijgen en om te zetten in beleid c.q. uitvoeringsplannen. Op korte termijn is de inzet om bewoners direct te betrekken bij het beheer en de doorontwikkeling van het gebied te stimuleren. Dit geeft niet alleen direct inzicht in wat de bewoners/gebruikers van het gebied voor wensen hebben, maar bovenal geeft dit meer betrokkenheid bij het gebied. Participatie van bewoners werkt in wijken over het algemeen goed en leidt tot veiliger, schoner en kwalitatief betere wijken. Dit kan ook voor het buitenstedelijk groen gelden. De participatie is in eerste instantie eenvoudig te organiseren, maar vergt wel een duidelijke aansturing. Dit kost tijd en energie. Daartegenover staat dat snel resultaat is te boeken. Met eenvoudige praktische wensen of activiteiten die bewoners willen organiseren is al veel te bereiken. De aansluiting op de (veranderende) recreatiebehoefte is op termijn gediend bij bewonersparticipatie. De kracht van de bewonersparticipatie is gelegen in het feit dat vanuit allerlei groeperingen, bewoners of instanties (dus jong oud, sportief, dagelijkse gebruiker, extensieve gebruiker et cetera) gezamenlijk naar problemen, wensen en oplossingen wordt gekeken. Dit over het algemeen vanuit een praktische insteek. Te denken valt ook over een gemeenschappelijke gebruikersgroep voor het hele gebied en werkgroepen die enkele zaken verder uitvoeren. De gebruikersgroep geeft gevraagd en ongevraagd adviezen aan het Dagelijks Bestuur (zie bijlage 4 voor een voorbeeld taakomschrijving en bijlage 9 voor de gebruikersgroep in de organisatie).

Financiën

Het doorontwikkelen van Hitland gaat gepaard met nieuwe investeringen. Het recreatieschap Hitland, en dus de beide gemeenten, staat niet alleen aan de lat om deze kosten te dragen. Het gaat om een regionale opgave. Nieuwe samenwerkingsverbanden of afspraken met andere overheden moeten ook leiden tot de beschikbaarheid van nieuwe gelden. Niet alleen de overheden hoeven bij te dragen. Ook nieuwe allianties met private partijen, bijvoorbeeld verenigingen, kunnen bijdragen aan de verbetering van het recreatiegebied. Uit onverwachte hoek komen zo nu en dan goede ideeën. Het is zaak om daarvoor open te staan en daar proactief in te handelen.

In het kader van de vorming van de gemeente Zuidplas ontstaat wel een nieuwe situatie die vraagt om nieuwe overwegingen, maar zeer zeker ook acute besluiten. Acut is de verdeelsleutel in de kosten van het Schap. Deze is nu gebaseerd op de inwonersaantallen van de deelnemende gemeenten. Vooralsnog is er geen aanleiding om de financiële verhouding tussen de bijdrage van de gemeenten Capelle aan den IJssel en Nieuwerkerk aan den IJssel, die ongeveer drie staat tot één is, te veranderen. Dit vergt derhalve wel een verandering in de gemeenschappelijke regeling van een verhouding in inwoners naar een verhouding in de financiële bijdrage. Immers in werkelijkheid verandert niets door de gemeentelijke herindeling als het gaat om het recreatief gebruik van Hitland. Alleen op papier veranderen de verhouding van bewonersaantallen van de gemeenten. Deze nieuwe financiële verhouding moet wel direct worden vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling. Uitgangspunt is dus het huidige inwonertal van Nieuwerkerk aan den IJssel, een bruikbare graadmeter hiervoor is om het postcode gebied te gebruiken.

Voor de langere termijn is al gesteld dat de gemeente Zuidplas eerst een overkoepelende visie op haar groen moet bepalen. Een mogelijke deelname aan het financieel Koepelschap van de gemeente Zuidplas moet daarin worden meegenomen. Vanuit het recreatieschap Hitland blijven afspraken via de gemeente Capelle aan den IJssel met het Koepelschap vooralsnog gehandhaafd. Er is geen enkele noodzaak om de discussie over mogelijke deelname van de gemeente Zuidplas vanuit het Schap aan het Koepelschap in een versnelling te brengen. Deze situatie kan veranderen als meer duidelijkheid komt over de financiering en wijze van ontwikkeling van de Groene Zoom in relatie tot Hitland en het recreatieschap Rottmeren, maar dit is een verantwoordelijkheid van de nieuwe gemeente Zuidplas. Het Schap is wel bereid om de gesprekken hierover aan te gaan.

Investeren betekent ook dat kosten moeten worden gemaakt voordat dit rendement gaat opleveren. Het Schap maakt gelden binnen haar begroting vrij om meer energie, dus meer personele inzet, op het openbaar gebied te zetten. Hoofdtak is om projecten op te zetten die

passen binnen deze Toekomstvisie, hiervoor subsidies aan te boren en uiteindelijk uit te voeren. Dit teneinde het gebied recreatief aantrekkelijker te maken. Mede in dit licht betekent dit dat de bijdrage van de gemeente aan de exploitatielast op korte termijn waarschijnlijk moet worden bijgesteld. Op dit moment liggen de onderhoudskosten (inclusief grootonderhoud) ook net iets lager dan de gemiddelde kosten voor vergelijkbare gebieden. Een groei naar een bijdrage die op termijn uitkomt op een bedrag die het financieel Koepelschap doorberekent aan de regio gemeente is niet uit te sluiten.

Als algemene spelregel voor de doorontwikkeling van het recreatieschap geldt dat structurele lasten, dit betekent dus ook investeringen, gedekt moeten zijn door structurele inkomsten. Structurele inkomsten kunnen naast de bijdrage in het exploitatietekort van het Schap ook financiering van derden zijn voor nieuwe investeringen. In deze gevallen moet dan ook rekening gehouden worden met afschrijvingstermijnen, herinvesteringswaarden en beheerslast. Ofwel investeringen kunnen plaatsvinden als er een gedegen financieel kader ligt inclusief afspraken over het beheer. Wel zal op korte termijn gesproken moeten worden of de verhoging van de reservering voor het groot onderhoud.

5.5 Organisatorisch

De visie op de organisatie bestaat uit een drietal onderwerpen: de (ambtelijke) organisatie zelf, de Golfbaan en de Public Relations/marketing.

Organisatie Ambtelijk

Op dit moment gaat het leeuwendeel van de tijd van het personeel in de Golfbaan zitten. Dit is ook nodig om de golfbaan te laten functioneren zoals het nu doet. Het doorontwikkelen van het recreatiegebied Hitland vergt energie, visie, tijd en uiteindelijk ook geld. Uitvoering van de toekomstvisie betekent dat een uitbreiding van het personeelsbestand onontkoombaar is. Uitgangspunt is om de organisatie stabiel te maken en ook meer inhoudelijk kennis te laten verkrijgen. Dit betekent dat het Schap kiest om eigen personeel aan te trekken en er dus niet voor kiest om personeel op tijdelijke basis in te huren. Op enkele gebieden kan vanwege de beschikbare expertise op het gebied van recreatie het best samenwerking worden gezocht met GZH of voor bijzondere projecten met private bureau's.

Golfbaan

De Golfbaan is een unieke activiteit binnen het recreatieschap. Het is de enige golfbaan in Nederland die nog in eigen exploitatie is van een recreatieschap. De Golfbaan draait positief en draagt daarmee bij aan de financiën van het Schap en feitelijk het openbaar recreatiegebied. Er bestaat vanuit deze optiek dan ook geen directe aanleiding om de exploitatie van de Golfbaan uit te besteden c.q. te verkopen aan een private partij. Toch kan op langere termijn hier anders tegen worden aangekeken, zowel door het bestuur zelf als ook door eventuele nieuwe samenwerkingspartijen. Het is niet zo dat het Schap krampachtig wil vasthouden aan de exploitatie in eigen beheer, maar op dit moment is geen aanleiding om het anders te organiseren. Twee waarden zijn van belang voor het Recreatieschap als het gaat om de Golfbaan:

1. Opbrengstgarantie voor langere termijn op basis van de winstverwachting. Dit betekent dat het gebied extra middelen kan genereren, bijvoorbeeld om extra taken uit te voeren zoals het openhouden van het midden gebied.
2. De lage baantarieven waardoor een bredere doelgroep kan spelen. Indien een van de twee waarden onverhoopt in de toekomst niet meer gegarandeerd kan worden door het Schapsbestuur dan zal opnieuw bekeken moeten worden of in een andere, lees private, constellatie de waarden wel zijn veilig te stellen.

Public Relations en Marketing

Om meer mensen te trekken zal meer bekendheid aan het gebied moeten worden gegeven. Het Schap wil de bekendheid en herkenbaarheid vergroten. Te beginnen met de naamgeving: Hitland. Met het weglaten van het woord bos wordt uitgesproken dat het niet alleen gaat om de groenstructuren die aan de randen liggen, maar zeer zeker ook om het open agrarisch middengebied en de Golfbaan. Daarnaast moet het gebied weer letterlijk op de kaart komen te

staan. Nu staat het recreatiegebied niet altijd op regionale recreatiekaarten. Nieuwe folders, waarin de verschillende mogelijkheden van het gebied zijn uitgelicht moeten een nieuwe impuls geven aan het recreatieve gebruik. Activiteiten die in of in de directe nabijheid van het recreatiegebied spelen, zoals de renovatie/restauratie van de Steenovens, zouden een uitstraling moeten hebben op het gebied. Samenwerking leidt al snel tot meer dan de som der delen. Naast de versterking van de externe profilering is ook extra aandacht voor de interne profilering. Betere bebording en informatiepanelen zijn simpele, maar zeer effectieve maatregelen. Zo ook een actuele website waarin de diverse recreatieve mogelijkheden worden uitgelicht en actuele informatie is te vinden. Hitland moet een regionaal begrip zijn.

6. DE UITVOERINGSTRATEGIE

De toekomstvisie is een wensbeeld die de ontwikkelingsrichting aangeeft. De onderhavige toekomstvisie is dus geen plan. De visie is flexibel en moet inspelen op nieuwe recreatieve behoeften, bestuurlijke ontwikkelingen en politieke besluiten. De visie moet het kader bieden voor kansen die langskomen, tegelijkertijd robuust genoeg zijn om bedreigingen te weerstaan. In deze Toekomstvisie voor het recreatieschap Hitland is voorgesorteerd op de toekomst en er zijn diverse opties open te gehouden. Besluiten op dat gebied kunnen in een later stadium worden genomen. Het is ook zo dat niet altijd het recreatieschap hier alleen over kan en mag besluiten. Ook andere partijen bepalen direct of indirect het beleid van Hitland. Deze opvatting maakt de uitvoeringsstrategie ingewikkelder, maar ook realistischer. Deze "gefaseerde ontwikkeling" moet voldoende houvast geven voor keuzes die nu moeten worden gemaakt, zonder dat deze toekomstige ontwikkelingen in de weg staan. Voor de gefaseerde ontwikkeling is het essentieel, dat de deur open staat voor een ieder die Hitland wil ondersteunen in het doorontwikkelen.

Korte termijn: <5 jaar: 2010 - 2015

Het is van belang dat de komende jaren zichtbaar een aantal zaken wordt opgepakt. Zichtbaar in de vorm van fysieke maatregelen in het openbaar gebied die direct een verbetering van de aantrekkelijkheid van de recreatiewaarden oplevert. Zichtbaar ook in het aantal partijen dat zich wil binden aan de her- c.q. doorontwikkeling van Hitland.

Doel

Doel is enerzijds om door eenvoudige ingrepen in het gebied, meer activiteiten/evenementen en dus recreanten in het gebied te krijgen, anderzijds te investeren in het binden van nieuwe partijen aan Hitland.

Concrete inzet

- Betrokkenheid vergroten door opzetten van participatie/gebruikersgroep
- Eenvoudige maatregelen uitvoeren, voortkomend uit de participatie door betere inrichting en beheer/onderhoud gebied;
- Aanpassen gemeenschappelijke regeling (bijlage 8);
- Verbeteren intern recreatief routenetwerk;
- Mogelijkheden onderzoeken voor eenvoudige recreatieve ontsluiting open middengebied;
- Open staan voor nieuwe initiatieven (bijvoorbeeld initiatief sportvisvijver, pannenkoekenrestaurant);
- Contacten leggen met mogelijke partners zoals provincie Zuid-Holland, Programma bureau Groene Hart;
- Uitbreiding van personeel om doorontwikkeling openbaar recreatiegebied te begeleiden;
- Financieel sluitende begroting houden, discussie aangaan over verhoging van bijdrage aan het exploitatietekort openbaar recreatiegebied, vooral voor reservering groot onderhoud en de verdeling van het exploitatieoverschot van de Golfbaan;
- Verbeteren de van externe communicatie rondom de recreatieve mogelijkheden van het gebied;
- Passief aankopen van deel van de mogelijk vrijkomende agrarische percelen mits hiervoor structurele financiering tegenoverstaat, en in tijdelijke pacht geven, tegen betaling. Dit geldt ook voor uitgegeven, van de reeds aangekochte, gronden;
- Evaluatie toekomstvisie.

Strategie

Van belang is om bewoners/lokale partijen te binden aan Hitland en de opdracht mee te geven om mee te denken over de doorontwikkeling van het recreatiegebied. Met eenvoudige en goedkope praktische oplossingen is veel winst te behalen. De organisatie zet de deuren open voor nieuwe initiatieven die passen bij de toekomstvisie. Daarnaast is het van belang dat de organisatie de regionale contacten aanhaalt ten einde tot nauwere samenwerking te komen.

Midden lange termijn: 5 – 10 jaar: 2015 - 2020

De opgave voor de midden lange termijn is gericht op de doorontwikkeling van het gehele Hitland. Daarbij hoort integraal het recreatief ontsluiten van het open middengebied bij, zo ook het aansluiten op het regionale recreatieve netwerk. Samenwerking met andere partijen op regionale schaal op welke basis dan ook is uiteindelijk onontkoombaar. Naast afstemming van het recreatief aanbod is dit ook ingegeven door de financieringsbehoefte van de doorontwikkeling.

Doel

Uitbouwen van een aantrekkelijk en divers recreatief netwerk dat aansluit bij de behoefte van de recreant.

Inzet

- Aansluiting op regionaal recreatief netwerk. Dit is mede afhankelijk van de ontwikkeling van de Groene Zoom;
- Uitbreiding van het recreatief aanbod, zodat een divers aanbod ontstaat die aansluit bij de recreatiebehoefte van diverse doelgroepen;
- Uitbreiding recreatieve ontsluiting open middengebied;
- Aanhaken bij regionaal recreatief onderzoek, zodat op fundamentele wijze inzicht gekregen wordt hoe recreanten het gebied waarderen en wat de recreatiebehoefte is;
- Het sluiten van nieuwe allianties. Afweging maken of dit door samen te werken dan wel samen te gaan met andere recreatieschappen te bewerkstellingen is;
- Evaluatie passief aankoopbeleid gericht op betaalbaarheid/financiering op langere termijn;
- Onderzoek naar gedeelde afsluiting IJsseldijk (zondags);
- Verder sturing geven aan een recreatieve/educatieve en/of natuurgerichte ontwikkeling agrarische bedrijven;
- Hitland als een merk neer zetten.
- Herijking van toekomstvisie

Strategie

Nieuwe allianties moeten leiden tot gedragen medeverantwoordelijkheid voor het daadwerkelijk doorontwikkelen van het recreatiegebied in regionale context. Deze gedeelde verantwoordelijkheid geldt waarschijnlijk ook voor de financieringsbasis voor het passief aankoopbeleid. Door inzet van Hitland als aantrekkelijk merk moet de bekendheid van Hitland worden vergroot.

Lange termijn: 10 jaar >: na 2020

De opgave is om het recreatiegebied verder uit te bouwen tot een recreatiegebied van regionale betekenis, waar veel te beleven is voor verschillende doelgroepen en het prettig verblijven is en prima is aangetakt op het regionale recreatieve netwerk. Een gebied dat flexibel kan inspelen op nieuwe vragen vanuit de samenleving. En waar een agrarisch bedrijf met een recreatieve/educatieve en/of natuurgerichte neventak een economisch perspectief heeft.

Doel

Hitland staat op de regionale recreatiekaart. Hitland is onderscheidend en aantrekkelijk voor diverse recreanten. Recreatieve iconen hebben een belangrijke aantrekkingskracht op de recreatie.

Inzet

- Landinrichting agrarisch open middengebied
- Toevoegen van iconen zoals de steenovens en andere mogelijke initiatieven die in de loop van de tijd zich mogelijk hebben aangediend;
- Verdere verbetering regionale recreatief routestructuur;
- Aanpassingen aan de veranderende recreatiebehoefte.
- Opstellen nieuwe toekomstvisie

Strategie

Aangaan van duurzame samenwerking met regionale en eventueel lokale partijen voor het beheer/onderhoud en doorontwikkelen van het gebied. Ruimte moet er blijvend zijn voor vernieuwingen of toevoegen van nieuwe kleinschalige recreatieve functies. Een belangrijke partij is de agrarische ondernemer. Die moet binnen een moeilijk speelveld de verantwoordelijkheid nemen om met een recreatief/educatief en/of natuurgericht agrarisch bedrijf het economische perspectief te behouden.

BIJLAGE 1: SAMENSTELLING BEGELEIDINGSGROEP

De heer W. Zijlstra	(Nieuwerkerk aan den IJssel)
Mevrouw J.E. van Gelderen	(Nieuwerkerk aan den IJssel)
Mevrouw M.J. van Cappelle-Konijnenberg	(Capelle aan den IJssel)
De heer P. van der Linden	(Capelle aan den IJssel)
De heer. J.A. Slagt	(Nieuwerkerk aan den IJssel)
De heer J. Lassche	(Recreatieschap Hitlandbos)

BIJLAGE 2: ALGEMENE RECREATIEOPGAVE

Algemene opgave	Opmerkingen bij de acties (ongeacht welk denkrichting)
Recreatiefunctie van Hitlandbos behouden c.q. uitbreiden i.v.m. toenemende recreatievraag lokaal of in de regio	In Toekomstvisie Hitlandbos verantwoorde keuzes maken als het gaat om behoud van recreatiefunctie van gebied. Huidig gebruik is ondergrens door aanbodbeperking. Potenties zijn groter. Het kind niet met het badwater weggoaien
Meer mensen naar het gebied trekken (=legitimatie en bescherming van gebied)	<ul style="list-style-type: none"> - Aantrekkelijker worden voor meer doelgroepen (zie ook volgend punt)
Vraaggericht werken	<ul style="list-style-type: none"> - Maar wie is de vrager? Gaat het om het in staat stellen van een ieder om te genieten van de door recreatieschap Hitlandbos beheerd gebied? Of wil het schap een deel van de potentiële doelgroep bedienen - Afhankelijk daarvan: welke doelgroep/motiefgroep wil je bedienen. Als je dat niet weet: ga praten met de omgeving - Organiseer bijeenkomsten over upgrading / herinrichting van gebied. Verschillende doelgroepen selecteren en uitnodigen via daarbij passende kanalen.(niet alleen via de pers) - Houdt rekening met bezoekers die de situatie ter plekke (nog) niet kennen. Oriëntatiegedrag onderkennen: wees gastvrij en duidelijk.
Verbeteren van de kwaliteit van de huidige voorzieningen	<ul style="list-style-type: none"> - Algemeen onderhoudsniveau verhogen naar: Schoon, heel en veilig. (snelle reparatie, oog voor detail) - Onderhoudsniveau selectief per gebied differentiëren.(bijv. van gazonachtig tot natuurlijk) - Zitmogelijkheden/vertoefplekken slimmer situeren.(gedekt in de rug; op bepaalde afstand van begin route etc.) - Informatiemateriaal in veld vernieuwen, actueel houden en in gaten houden (vandalisme).
Bruikbaarheid vergroten.	<ul style="list-style-type: none"> - Ontbrekende voorzieningen aanvullen o.a. dichter wandelpadennetwerk op verschillende inrichtingsniveaus (niet alleen asfalt óf laarzenpad) - Differentiate in routeaanbod o.a. Nordicwalkingroutes. - Sociale veiligheid verbeteren o.a. door wandelpadenstructuur aan te passen c.q. fijnmaziger te maken waardoor "enge" situaties vermeden kunnen worden. (ook 10 honden van uitlaatservice zijn eng!). Tevens intensievere aansluiting met omliggende wijken. - horecaplekken (laten) creëren - In ieder geval bij de ingang direct het verzakte plaveisel aanpakken, zodat er niet langer een regenplas staat die over de hele breedte de toegang afsluit. -
Blik naar buiten richten	<ul style="list-style-type: none"> - Zowel fysiek als mentaal. - Versterken van relatie met omliggend gebied. - Toegangswegen, bruggetjes en paden. - Kaartmateriaal <u>mét</u> omgeving weergeven. - Doorgaande karakter van fiets-wandel- en Nordic Walking routes aangeven

Herkenbaarheid vergroten.	<ul style="list-style-type: none"> - Kies een thema (desnoods) per gebied en houdt dat als leitbild vol. - Marketing opzetten met oog voor de (gekozen of gevonden) doelgroep. - Entreegebieden profileren ook van overgang van gebieden onderling. Zichtbaar = herkenbaar - Bij entree van Hitlandbos zuid, bij de parkeerplaatsen na bij bebouwing, duidelijker een 'entree' maken die het karakter van een warm onthaal heeft. Kort na die entree dienen er routekeuzes te maken zijn.
Samenwerken met partners (en gebruikers) versterken	<ul style="list-style-type: none"> - Betrokkenheid van de omwonenden en bezoekers. (organiseren, zie bij Vraaggericht werken.) - Andere partijen zoeken en samenwerking creëren. (En dat niet alleen bij een scenario met hoog inrichtingsniveau (leisure aanbod). Ontwikkeling van eenvoudige horeca en/of routestructuren voor Nordic Walking noopt al tot samenwerking met particulier initiatief en organisaties.)

BIJLAGE 3: KLEINSCHALIGE RECREATIEMOGELIJKHEDEN

Diverse recreatiemogelijkheden openbaar gebied

GPS-route
Stormbaan voor kinderen
Nordic walking routes
Mountainbike route (kleine kant)
Wandel-Knooppunten route
Ns-route Capelle-Nieuwerkerk
Visvijver
Kanoroutes
Kano inleg-overstappunt
Waterspeeltuin
Kinderpuzzelroute
Verhalenplek
Zandberg
Openlucht theater
Kunstmanifestatie
Dagcamping
Skeeleroutes
Schaapkuddes (beheer)

Bebouwde recreatie

Pannenkoekenrestaurant
Thee/koffiehuis
Kano/step verhuurpunt
Uitzichttoren
Kinderboerderij

Doelgroepen

Nordic walking groepen
Honden uitlaatservice
Ruiterverenigingen
Sportvis vereniging
Natuurvereniging
IJsvereniging
Jeu de boulesvereniging
Wielervereniging
Scholen
Kinderfeestjes
Scouting
Geocatchclub
Hardloopvereniging
Theaterverenigingen
ANWB
Bewonersvereniging

BIJLAGE 4: VOORBEELD OPDRACHTFORMULERING EN SAMENSTELLING VAN DE GEBRUIKERSGROEP

Naar analogie van de gebruikersgroep Balij en Bieslandsebos Staatsbosbeheer

I. Gebruikersgroep

De gebruikersgroep is een adviesgroep van gebruikers en omwonenden die het Schap gevraagd en ongevraagd adviseert over het beheer van en de ontwikkelingen in het recreatiegebied. Het Schap ondersteunt deze gebruikersgroep.

Het doel van de gebruikersgroep is het vergroten van de betrokkenheid en het realiseren van een gedragen kwaliteitsverbetering in het gebied. De gebruikersgroep is verantwoordelijk voor het tijdig geven van adviezen met een breed draagvlak. Verantwoordelijkheid voor de vaststelling, uitwerking en realisatie, financiering van de plannen en de ontwikkelingen in het gebied ligt bij het recreatieschap.

II. Taken gebruikersgroep Hitland

1. Adviseren van Staatsbosbeheer
 - Adviseren vindt plaats
 - Gevraagd en ongevraagd
 - Op basis van kennis, gezond verstand en in nauw overleg met de achterban.

Adviezen betreffen

- Beheer en onderhoudsplannen
- Projecten op initiatief van het Schap
- Eigen voorstellen en (deel)projecten welke verder worden uitgewerkt in werkgroepen, inclusief randvoorwaarden opdrachtformulering en toetsing eindproduct/toepasbaarheid

Adviezen kunnen onverdeeld en verdeeld gegeven worden

- Bij verdeelde adviezen zal het Schapbestuur een besluit nemen en dit motiveren.
- Het Schap zal bij haar beslissingen de adviezen van de gebruikersgroep afwegen en in principe volgen. Bij een afwijkend besluit zal zij dit motiveren.

2. Zorg dragen voor communicatie naar de achterban.
3. Zorg dragen voor continuïteit en vernieuwing van de gebruikersgroep.

III. Samenstelling gebruikersgroep

- De gebruikersgroep bestaat uit gebruikers en omwonenden van het natuurgebied Hitland. De leden worden hierin benoemd op persoonlijke titel, maar vertegenwoordigen wél de belangen van hun achterban en daarmee in zijn totaliteit van een grotere groep gebruikers;
- Leden van de gebruikersgroep dienen geïnteresseerd te zijn in de totale voortgang en ontwikkeling van het gebied;
- Wanneer men verhinderd is een vergadering bij te wonen dient men in principe zelf voor vaste vervanging te zorgen. De vervangers zijn bekend bij de projectgroep. Van de leden wordt verwacht dat zij hun vervangers goed op de hoogte houden van de (inhoudelijke) gang van zaken. Van de vervangers wordt verwacht dat zij zodanig op de hoogte zijn dat zij kunnen adviseren op het moment dat dit nodig is;
- Van elke partij zit maximaal één vertegenwoordiger.

IV. Werkwijze gebruikersgroep

1. Tijdens de vergaderingen van de gebruikersgroep worden onderwerpen besproken betreffende het gebied. Deze worden in de regel door de leden van de gebruikersgroep aangedragen en het Schap kan ook zaken op de agenda zetten.
2. De leden van de gebruikersgroep krijgen vergaderstukken betreffende de onderwerpen waarover advies wordt gevraagd zo mogelijk 7 dagen voor de vergadering toegezonden. Duidelijk wordt aangegeven op welke termijn het advies van de groep wordt verwacht.
3. Wanneer een onderwerp tijdens een vergadering voor het eerst wordt aangesneden, zonder voorafgaande informatie, hoeft de gebruikersgroep niet tijdens dezelfde vergadering advies te geven. Dit gebeurt tijdens de volgende vergadering. Wanneer er bijzondere haast mee is gemoeid, wordt besproken op welke wijze dit advies eerder kan worden gegeven.
4. Bij adviezen is het van belang te weten wie het advies onderschrijft. Bij negatief advies moet blijken welke afwegingen zijn gemaakt.
5. Leden van de gebruikersgroep spelen een actieve rol in de communicatie naar hun achterban en andere groepen, teneinde hen te informeren en te stimuleren een mogelijke rol te spelen in de voortgang van de ontwikkelingen in het gebied. Dit kan bv. via wijkkrant, verenigingsblad, lokale krant, e.d.
6. De gebruikersgroep kan zelf regels opstellen over de wijze van vergaderen en het besluitvormingsproces.
7. Het Schap koppelt steeds terug in gebruikersgroepoverleggen over de voortgang van projecten die in de gebruikersgroep aan de orde zijn geweest.

V. Tijdsinvestering

De gebruikersgroep komt in principe vier maal per jaar bijeen. In de beginfase en gedurende drukkeren perioden kan een hogere frequentie nodig zijn. Voor deelprojecten worden tijdelijke werkgroepen ingesteld, wat voor de werkgroepleden (hoeven geen gebruikersgroepleden te zijn) tijdelijk een hogere tijdsinvestering met zich mee kan brengen. Na afronding van het deelproject worden dergelijke werkgroepen weer opgeheven.

VI. Ondersteuning

Het Schap ondersteunt de gebruikersgroep. Bijvoorkeur wordt gewerkt met een onafhankelijke voorzitter van de gebruikersgroep.

BIJLAGE 5: AGRARISCHE BEHEERMODELLEN EN BEDRIJFSTYPEN

Beheermodellen en bedrijfstypen

Afhankelijk van de doelen die voor het gebied worden gesteld, kan een aantal beheermodellen worden beschreven. Aan de beheermodellen kunnen verschillende passende bedrijfstypen worden gekoppeld. Vijf mogelijke kansrijke bedrijfstypen zijn beschreven. Deze opsomming is echter niet uitputtend. Het gaat vooral om een indicatie van de mogelijkheden.

1. *Grootschalig productiegericht melkveebedrijf (bedrijfstype 1)*
Om lagere prijzen en hogere kosten het hoofd te bieden zien veel melkveehouders schaalvergroting als oplossing. Binnen de melkveehouderij is de laatste jaren dan ook sprake van een zeer sterk schaalvergrotingsproces. Ondernemers die zich vooral willen richten op (bulk)productie zullen het bedrijf flink moeten opschalen om mee te kunnen in de concurrentieslag in de melkveehouderij. Grootschalige melkveebedrijven richten zich sterk op efficiëntie. Daarbij speelt ook vaak de keuze om koeien dag en nacht op te stallen.
2. *Natuurgericht melkveebedrijf (bedrijfstype 2)*
Als natuurontwikkeling en -beheer een belangrijke doelstelling wordt van het gebied dan zal het bedrijfstype daarop afgestemd moeten zijn. Bij dit bedrijfstype staan de natuurdoelstellingen – botanisch en weidevogels – voorop. Dit betekent dat bedrijfsvoering én bedrijfsinrichting sterk is afgestemd op het natuurbeheer. Gevolg van deze bedrijfskeuze is wel dat een flink deel van het inkomen zal moeten komen uit de beheerfunctie. Het principe van grootschalige natuurgerichte bedrijven kan zowel toegepast worden met melkvee als met vleesvee.
3. *Natuurgericht vleesveebedrijf (bedrijfstype 3)*
Bij dit bedrijfstype staan de natuurdoelstellingen – botanisch en weidevogels – voorop. Dit betekent dat bedrijfsvoering én bedrijfsinrichting sterk is afgestemd op het natuurbeheer. Met andere woorden: het bedrijf richt zich primair op groene dienstverlening en de agrarische productiefunctie is nevensgeschikt of zelfs ondergeschikt. Gevolg van deze bedrijfskeuze is wel dat een groot deel van het inkomen zal moeten komen uit de beheerfunctie.
4. *Recreatiegericht veehouderijbedrijf (bedrijfstype 4)*
Er zijn verschillende mogelijkheden om ook in het agrarisch middengebied recreatieve functies te ontwikkelen. De aanwezige recreatieve infrastructuur en de bezoekersdichtheid zijn belangrijke uitgangspunten om een rendabele recreatieve agrarisch tak op te zetten. Dit zorgt enerzijds voor een stevige inkomenspoort onder het agrarisch bedrijf, anderzijds kan hierdoor de recreatieve kwaliteit van het totale gebied toenemen.
5. *Multifunctioneel veehouderijbedrijf (bedrijfstype 5)*
Bij dit bedrijfstype gaat het om een combinatie van de functies landbouwproductie, groene diensten en verbrede activiteiten. Daarbij zijn talloze combinaties denkbaar. Ook voor dit bedrijfstype geldt dat voldoende arbeid beschikbaar moet zijn.

BIJLAGE 6: GEBIEDSDOELEN OPEN MIDDENGEBIED

Het is van belang dat het Schap een duidelijk doel heeft voor het open middengebied. Daarbij zijn de volgende doelen te onderscheiden:

Behoud van de openheid van het middengebied

Deze doelstelling komt overeen met de huidige situatie. Het gebied blijft groen en open en het landschappelijk beeld bestaat uit grasland met koeien en schapen. Belangrijkste kernwaarden daarbij zijn grasland, vee in de wei, karakteristieke kavelpatronen. Agrarisch beheer is hiervoor noodzakelijk. De agrarisch bedrijven die grond binnen het gebied gebruiken zorgen er tot dusverre voor dat deze openheid ook gewaarborgd is.

Natuurontwikkeling en natuurbeheer in het middengebied

Natuur speelt tot dusverre geen grote rol in het agrarisch middengebied van Hitland. Er ligt ook geen natuurbegrenzing in het gebied. Wel hebben twee veehouders SAN-contracten afgesloten voor weidevogelbeheer en slootkantenbeheer. Het gebied heeft qua structuur (ontwatering, slotenpatronen) wel potenties voor de ontwikkeling van specifieke veenweidenatuur: voor botanische waarden en, in mindere mate, voor weidevogelstellingen.

Versterken recreatieve functies van het middengebied

De huidige agrarische bedrijven in het gebied springen niet of nauwelijks in op de mogelijkheden om het bedrijf te verbreden met een recreatieve tak. Gelet op de ligging zijn deze mogelijkheden er wel degelijk. Daarbij kan gedacht worden aan een veelheid van activiteiten: openstelling van bedrijven, educatie (scholen), workshops; rondleidingen in het gebied; verblijfsaccommodatie: boerencamping, hooihutten, boerenkamers, bed-and breakfast; boerderijwinkel, kraamverkoop, theetuin; activiteiten (boerengolf); wandelen over boerenland.

Het staat buiten kijf dat het aanbieden van recreatieve voorzieningen in het middengebied de recreatieve functie van het gehele Hitlandgebied kan versterken.

BIJLAGE 7: KOSTEN STRUCTUREEL BEHEER OPEN MIDDENGEBIED

Het structurele beheer kan pas geëffectueerd worden zodra de verkaveling van de gekochte gronden zodanig is dat aangesloten wordt bij de bedrijven die willen meewerken aan de beoogde doelstelling. Daartoe kan gebruik gemaakt worden van het instrument kavelruil (op basis van vrijwilligheid). Als de medewerking aan dit instrument onvoldoende is, kan in overleg met de Provincie Zuid Holland toepassing van het wettelijk instrument van de Wet Inrichting Landelijk Gebied overwogen worden.

Zodra de gronden kunnen worden gebruikt om het doel te effectueren, kunnen de aangekochte gronden op een structurele basis worden beheerd. Daartoe zijn er in de praktijk 4 opties:

Overzicht extra financieringslasten bij diverse beheersvormen

Beheersvorm	Gemiddelde jaarlijkse rente en aflossing over 30 jaar (Annuiteitenlening en 5% rente)	Opbrengsten 61 ha	Gemiddelde extra kosten/jr voor aankoop 49 ha
1. Tijdelijk beheer (gelib. pacht korter dan 6 jaar)	€ 141.563	€ 45.750	€ 95.813 /jr
2. Structureel beheer:			
2.1. Eigen beheer	€ 141.563	neg € 12.078	€ 153.641 /jr
2.2. Om niet in gebruik geven	€ 141.563	geen	€ 141.563 /jr
2.3. Verpachting:			
2.3.1. Reguliere pacht			
2.3.2. Teelpacht	€ 141.563	€ 26.596	€ 114.967 /jr
2.3.3. Geliberaliseerde pacht (korter dan 6 jaar)	nvt € 141.563	nvt € 45.750	nvt € 95.813 /jr
2.4. Erfpacht	nvt	nvt	nvt

Financiering

Naast een financiering door middel van een hypotheek behoort de oprichting van een beheergrondbank in samenwerking met het Nationaal Groenfonds²⁴. Een grondbank koopt gronden aan en geeft deze in pacht aan agrariërs, eenmalig en voor maximaal twaalf jaar. Het Nationaal Groenfonds adviseert over de financiële inrichting van de beheergrondbank en zorgt voor de financiële afwikkeling.

De voor grondverwerving benodigde middelen kunnen bijvoorbeeld beschikbaar gesteld worden door de Provincie Zuid Holland en het Ministerie van LNV in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Ook kan overwogen worden om een stichting met genoemd doel op te richten met donateurs uit de stedelijke bevolking. Met de gegenereerde gelden kunnen gronden worden gekocht en kan de beoogde inrichting worden gefinancierd.

Ook het opzetten van een zgn. Streekrekening zoals binnen Nationaal Landschap Het Groene Woud (stedendriehoek Tilburg - Eindhoven - 's-Hertogenbosch) gedaan wordt, is een optie. In de Streekrekening Het Groene woud is het Streekfonds de 'pot' waaruit initiatieven financieel worden ondersteund. De belangrijkste manier om het Streekfonds te vullen is op dit moment het spaarsysteem van de RABO StreekRekening.

²⁴ Als provincie of gemeente kan eventueel samen met andere (private) partijen zoals een terreinbeherende organisatie of (agrarische) natuurvereniging een beheergrondbank opgericht worden. In dit geval kunnen de gemeenten Nieuwerkerk aan de IJssel en Capelle aan de IJssel samen met het recreatieschap Hitland een beheergrondbank inrichten.

Naast het spaarsysteem zijn er nog vele andere manieren die bijdragen aan de vulling van het Streekfonds. Daarbij kan gedacht worden aan giften, sponsoring en donaties van deelnemers. Op termijn zal het ook mogelijk worden legaten te schenken aan het Streekfonds. En sinds enkele jaren organiseert de organisatie van de Streekrekening een succesvolle Streekloterij. Ook de opbrengst hiervan komt in het Streekfonds terecht. Een dergelijk initiatief draagt ook bij aan de verbinding van de stedelijke bevolking met het Middengebied. Waar mogelijk en waar nodig financiert het Nationaal Groenfonds zelf de groundbank tegen extra voordelige 'groene' rente. Voorwaarden voor een dergelijke financieringsvorm zijn:

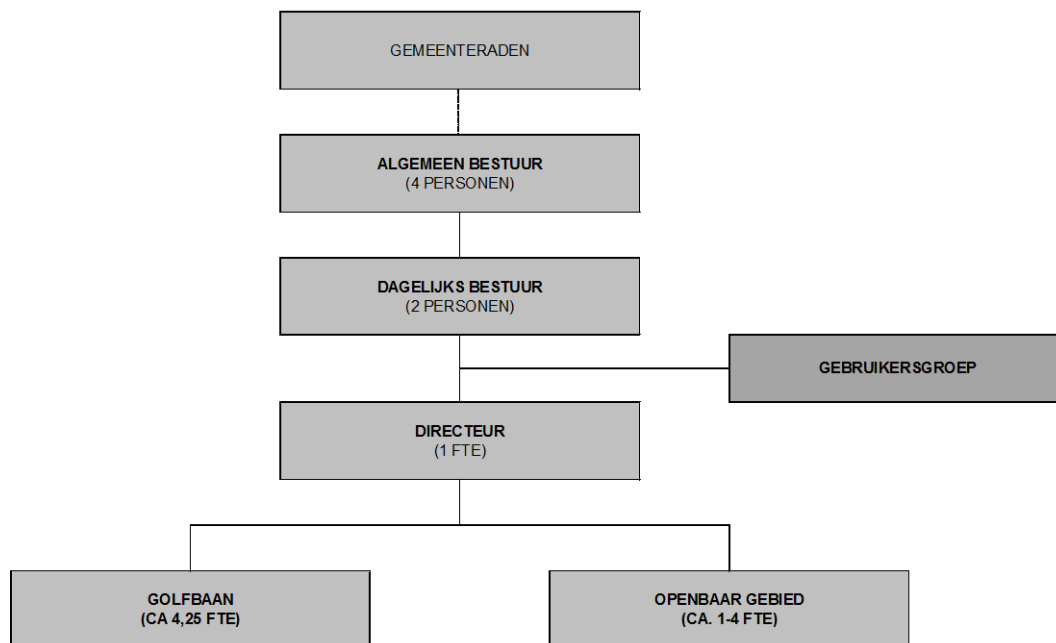
- Er moet een ecologische visie voor het betreffende gebied opgesteld worden en door het Nationaal Groenfonds worden geaccordeerd
- Het grondverwervingsdoel dient te leiden tot een meerwaarde aan natuur
- In de pachtovereenkomst dienen de pachtvoorwaarden te zijn aangepast aan het beheerdoel (groen: bv uitgestelde maai- en weidedatum en/of aangepaste mestgift)
- De controle op de naleving van de gemaakte beheerafspraken dient gegarandeerd te worden
- Door de Provincie Zuid Holland moet een garantstelling plaatsvinden van ten minste 30% van het te financieren bedrag

BIJLAGE 8: WIJZIGINGEN GEMEENSCHAPPELIJK REGELING HITLANDBOS

Voorstel tot wijzigen van de volgende zaken in de gemeenteschappelijke regeling recreatieschap Hitlandbos:

1. Verandering van de naam van het recreatieschap Hitlandbos in recreatieschap Hitland;
2. In het doel van het recreatieschap expliciet opnemen het behouden en recreatief ontsluiten van agrarisch open middengebied;
3. Het verkleinen van het Algemeen bestuur van 10 naar 4 personen;
4. Het verkleinen van het Dagelijks bestuur van 4 naar 2 personen;
5. Leden van het Algemeen bestuur bestaan alleen uit leden van het College van Burgemeester en Wethouders van de beide gemeenten;
6. Wijziging van de financiële verdeelsleutel op basis van een fixatie van een verhouding van 1: 3 in plaats van een op basis van een inwoneraantal;
7. Gemeente Nieuwerkerk aan den IJssel wordt gemeente Zuidplas

BIJLAGE 9: ORGANISATIESCHEMA

BIJLAGE 10 GEBRUIKTE BRONNEN

Structuurvisie 2006-2020 Capelle aan den IJssel, Capelle aan den IJssel, 2006.

Gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Hitlandbos; Recreatieschap Hitlandbos, Recreatieschap Hitland 14 juni 1989.

Jaarrekening 2007 Recreatieschap Hitlandbos, Balans voor resultaatbestemming per 31 december 2007, Recreatieschap Hitlandbos 2008.

Jaarrekening 2008 Recreatieschap Hitlandbos, Balans voor resultaatbestemming per 31 december 2008, Recreatieschap Hitlandbos 2009.

Jaarverslag 2008 Recreatieschap Hitlandbos, Recreatieschap Hitlandbos, 2009.
Schapsvisie Midden-Delfland 2009-2012, Recreatieschap Midden Delfland, februari 2009.

Optimalisatie van het recreatieaanbod van Nieuwerkerk aan den IJssel, Nieuwerkerk aan den IJssel; mei 2009.

Beeldkwaliteitsplan Hollandsche IJssel, Nieuwerkerk aan den IJssel, 2008.

Bestemmingsplan Hitland; Nieuwerkerk aan den IJssel; juni 2005.
Gemeenschappelijke regeling voor het Koepelschap Buitenstedelijk Groen, Rotterdam, mei 2006.

Schappenbreed recreantenonderzoek Recreatieschap Rottemeren, Recreatieschap Rottemeren, Groenservice Zuid-Holland (GZH), april 2004.

Gemeenschappelijke regeling voor het recreatiegebied Rottemeren, Geconsolideerde tekst van de regeling, Recreatieschap Rottemeren, 1989.

Schapsplan 2004 – 2009, Verbetering en uitbreiding hand in hand; Recreatieschap Rottemeren, april 2004.

Jaarstukken 2008 Recreatieschap Rottemeren, Recreatieschap Rottemeren, maart 2009.
Wet gemeenschappelijke regelingen, Rijk, 21 augustus 2009.

Recreatief Routenetwerk Randstad, een inventarisatie van voorzieningen en knelpunten in het recreatief- routenetwerk in de Randstad, Eindrapport, Stichting Recreatie, Kennis en Innovatiecentrum, juni 2008.

Het Groene Hart Icoon van Nederland, Uitvoeringsprogramma 2007 – 2013, Stuurgroep Groene Hart van provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht, februari 2007.

Intergemeentelijk structuurplan Zuidplas; Stuurgroep RZG, februari 2006.

Eindrapportage verkenning visie beheer groene ruimte, Provincie Zuid-Holland (GS), 29 april 2009.

Visie op Zuid-Holland, Ontwikkelen met schaarse ruimte, ontwerp Provinciale Structuurvisie, Zuid-Holland, 28 april 2009.